Дім сад город

8

1990

Батьківська хата

Батьківська хата — напевно це не просто житло, це значний відрізок життя людини, причому часто-густо найкращий. І не тому, що батьківська хата була тепла і суха і з якимись зручностями та вигодами. Навпаки, ще й сьогодні величезна кількість цих хат не мають ні газу, ні води, невеликі, сплановані без архітектурної думки, побудовані з тих матеріалів, які зуміли колись дістати. Але ми їх любимо все життя, бо там минає наше дитинство, там вимріяні наші майбутні шляхи-дороги, там ми переживаємо наші незгоди і біди, там наставляли нас на добро і щирість. Це поріг батьківської хати застилається вишитим рушником, на який ми стаємо, виходячи на самостійну стежку свого сімейного життя.

Потім буде свій дім, безперечно, більший і світліший, але все життя залишиться у вашій пам'яті саме батьківська хата.

Яка ж вона має бути сьогодні ота батьківська хата? Мабуть, відповісти на це запитання не можна, як не можна повторити духовне життя двох родин. Але, якщо вашу хату, ваш двір і город біля неї ви перетворите у квітучий сад, у те рукотворне зелене диво, а стосунки у вашій родині будуть теплими й доброзичливими, то й діти ваші сприйматимуть свою батьківську хату, як справжній райський куточок, куди їм завжди, де б вони не їздили, де б вони не плавали, де б вони не літали, хотітиметься повернутися, набратися сил, відпочити душею. Така батьківська хата манитиме й притягатиме невидимими хвилями магніту приязні, доброти та любові.

Читачі радяться, пропонують, запитують

Горіх перед хатою

Порадьте, будь ласка, на якій відстані від паркану та з боків городу саджати волоський горіх.

І. С. РУЧІЙ,
м. Слов'янськ Донецької обл.

Площа живлення для волоського горіха в саду залежно від умов місцевиростання має становити 8×8; 10×10 або 12×12 м.

На садибі його висаджують на межі саду чи городу, щоб не затінювати ним інших рослин на своїй або сусідній ділянках. Це дерево можна розмістити біля будинку або на вулиці перед ним.

Т. А. АБАСОВ,
зав. відділом рідкісних лікарських і декоративних культур Мліївського науково-дослідного інституту садівництва Лісостепу УРСР ім. Л. П. Симиренка

Будинки-близнюки — ознака казенщини

Оскільки мені не подобаються будинки-близнюки, я побудував житло на свій розсуд. Це дім з однопохилим дахом. Висота його фасадної частини від підлоги до стелі 2,8 м, даху — 3,5 м. На горищі дві кімнати розміром 5×5 м і комора 12×4 м. З обох боків будівля має веранди з малопохилим дахом і обнесені металевою загорожею. Фронтальні стіни веранд з дощок ДВП, подвійні, утеплені. Це чудове місце для відпочинку, сну, сушіння фруктів. При бажанні в стінах фронтонів можна зробити пройоми для вуликів з бджолами. Тут температура рівномірна, вулики не псуються, оглядати їх можна в будь-який час. Льоток вулика виходить назовні. Кімнати на горищі, коли немає мешканців, використовую для сушіння насіння, цибулин тощо.

Від погреба відмовився, а при будівництві дому зробив підвал розміром 10×10 м, де можна поставити машину, обладнати столярку, зберігати врожай. Вхід з двору або з кухні. Температура тут рівномірна. Як звичайно, погріб будують окремо, що займає місце на ділянці, розплоджує бур'яни. В ньому сиро і доступ, особливо взимку, незручний.

Теплицю побудував наполовину в землі, всередині перегородив і в одній частині обладнав лазню, що економить не тільки площу, але й паливо. Дах теплиці однопохилий з стелею, дві стіни — великі вікна, що забезпечує необхідне освітлення. Крім того, застосовую підсвітку від ламп.

В садку криниця, воду качаю в цистерну, а звідти іншим насосом на дощувалку. Грунт обробляю мотоблоком МБ-1.

Одноманітність в конструкції будівель та благоустрої садиби — ознака безкультур'я, тупості, казенщини. Вважаю, що село повинне формуватись не з будинків, а з гарних садиб, бо це надбання поколінь. На таку справу не жаль коштів, оскільки садиба переходить з роду в рід. Але слід мати право продажу садиби з землею, а не лише будинку. Може в землю та благоустрій садиби вкладено більше коштів, ніж в будинок. Зокрема, я за 20 років обновив грунт, дібрав понад тисячу видів рослин і так далі. Така садиба повинна бути недоторкана для адміністрації, і тоді є сенс жити на селі, бути добрим, облагороджувати землю і село. Мої діти і онуки намагаються хоч день бути в мене, багато працюють, оскільки це справа загальна і на тривалий час.

Земельної ділянки в тридцять соток при відмінному врожаї достатньо для повної зайнятості. Слід орієнтуватись на те, щоб землю рахувати не в гектарах і навіть сотках, а в квадратних метрах. Якщо ж тримати худобу, то слід мати землі в межах 50 соток.

В часи волюнтаризму відрізали частину ділянок, але ж чому відрізки не повертають? Закон про землю слід опублікувати в бюлетнях або районній газеті, щоб він був доступний для всіх.

І. М. ЛОПАТІН,
Вінницька обл.

Читач не одержав журналу

До редакції надходять скарги читачів, що вони не одержують «ДСГ». Так, жодного номера журналу за цей рік ще не одержали А. А. Козленко з Вологди, Г. К. Гончарук з Кіровоградської області. Січневий номер журналу, як пише М. І. Парійова з Донецької області, доставили, а потім як заціпило: жодного номера за півроку не надійшло. А. Самойлову з Черкас не доставили номери «ДСГ» за березень і квітень, Н. В. Рудько з Чернігівщини — за квітень і травень, киянці О. Р. Пальцевич — за лютий і березень. В. І. Суховець з Києва надійшла тільки обкладинка березневого номера.

Цей список, на жаль, можна продовжити.

Повідомляємо нашим читачам, що журнал виходить за графіком. Доставкою їх до читачів відає Міністерство зв'язку УРСР, і всі перебої пов'язані з недоліками в роботі поштової служби. Тому ваші скарги з цього питання редакція передає в Головне управління поштового зв'язку і розповсюдження преси Міністерства зв'язку УРСР (252001, Київ, Хрещатик, 22, Головпоштамт).

Хоч цих випадків порівняно з трьохсоттисячним тиражем і небагато, але вони турбують редакцію, і кожний випадок повинен бути розглянутий місцевим відділенням зв'язку. Читачі повинні одержати своє замовлення, за яке вони заплатили завчасно, видали своєрідний кредит державі. Ось чому сподіваємося, що Міністерство зв'язку наведе порядок у власній службі.

Допоможіть придбати книгу

Минулого року видавництво «Урожай» випустило книжку С. Г. Олефіренка, А. Н. Дрипа, В. О. Бусола «Поради по козівництву». Допоможіть її придбати або замовити.

Л. О. БОНДАР,
с. Васильківка
Дніпропетровської області

Цю книгу видавництво «Урожай» випустило малим тиражем — лише 27,5 тис. примірників, і вона швидко зникла з книжкових прилавків. Ось чому тим, хто не встиг її придбати, доведеться почекати перевидання.

Одержати інформацію про літературу видавництва «Урожай», а також замовити і придбати її після виходу в світ можна в універсальних та спеціалізованих книжкових магазинах облкниготоргів та облспоживспілок, а також у книгарнях — опорних пунктах видавництва:

320044, м. Дніпропетровськ, *вул. Ворошилова, 1, магазин № 17;*
330000, м. Запоріжжя, *просп. Леніна, 38, магазин № 35;*
252127, м. Київ, *просп. 40-річчя Жовтня, 128, магазин № 47;*
314601, м. Полтава, *вул. Гоголя, 19, магазин 16 (універсальний);*
325026, м. Херсон, *просп. Ушакова, 64, магазин № 5;*
257000, м. Черкаси, *вул. Урицького, 200, магазин «Будинок книги»*
252117, м. Київ, *вул. Попудренка, 32, магазин «Книга — поштою:*

Своїми руками

Соломорізка

С. Д. СТРЄЛЬЦОВ

Колись мій батько взимку забезпечував різаною соломою двох коней і двох корів. Бувало наріже її, поллє окропом, посипле висівками, перемішає і худоба поїдає відмінно.

На знімку переносна соломорізка, яку можна приладнати до стовпа, стіни тощо. Для її виготовлення потрібна смуга ресорної сталі, котру коваль вигне, а ріжучий бік відтягне та відточить. На одному кінці роблять отвір під болт діаметром 8 мм, а на іншому ручку, на котру одягають гумовий шланг довжиною 15 см.

Дві інші смуги перетином 40×5 або 50×5 мм вигинають по радіусу ножа і на їх кінцях роблять отвори діаметром 8 мм. На одному боці (три кінці: ніж і дві смуги) з'єднують болтом, а на другому — між смугами вставляють шайбу товщиною як ніж. Дві смуги і шайбу стягують болтом. Потім з брусків і дощок роблять верстат, до якого за допомогою трьох болтів (діаметром 8 мм), приварених до вигнутої смуги, пристрій закріплюють.

Суть справи: подібні пристрої, які виготовляють, складні, дорогі, потребують особливого догляду, експлуатації та зберігання, а в мене все просто.

Вічна бирка

Якщо ви справжній садівник-аматор, без бирок для дерев вам не обійтися. Саджанці, живці, розсаду, квіти — на все це необхідні надійні, міцні, витривалі етикетки з назвами сортів, дат щеплення тощо.

Довгі роки користувався я картонними бирками, які заповнював олівцем. Але, на жаль, вони линяли від дощів, туманів, снігу, сонця. Почав шукати для бирок стійкіший матеріал. Нарешті знайшов. Причому не за горами та долами, а на... кухонному столі.

Помідор "Де-Барао"
24.05.90р.

Черешня "Краса Києва"
IV. 90р.

Мелба - куп. 20.III.90
Прищеплено 20.IV.

Почав я виготовляти бирки з фольги (кришки молочних пляшок, баночок та коробок від сметани тощо). Розрізаю їх на стрічки 1—1,5 см завширшки, кладу на книжку, зошит, клейонку і старою шариковою ручкою або тупим шилом пишу — вдавлюю на фользі назву сорту, дату щеплення та іншу інформацію (див. рис.).

Бирка з такого матеріалу «живе вічно». І надпис не стирається.

Г. І. КОЦЮБА,

Дім сад город 8
1990

Щомісячний додаток до журналу Державного агропромислового комітету Української РСР «Сільські обрії»

Видається з 1989 р.

Ці дивовижні томати

Щедра грядка

На присадибній ділянці у мене зібрана велика колекція рідкісних плодово-ягідних, лікарських, овочевих рослин і квітів. Це лимонник китайський, ірга, елеутерокок, аралія, левзея, родіола рожева, бамія, чуфа, скорцонера та багато інших екзотів.

Та все ж особливе місце займає традиційна культура — помідори. Цей овоч люблять усі. За багато років я випробував багато сортів, підбираючи найбільш цінні, високоврожайні. Дуже мені полюбилися Космонавт Волков, Самі найкращі, Роговидні, чудовий сорт Де-барао. Оригінальні, з високими смаковими якостями сорти — Сніжні з білими плодами, Чорний принц — з чорними, Золотий королівський — з жовтими, Зелені — із зеленими тощо.

Але, безсумнівно, гордість моєї колекції — японське томатне дерево Купіте і Яблунька Росії. Ці чудові томати дають до 500 плодів з куща і навіть більше. Всього кілька рослин, якщо за ними доглядати, можуть повністю забезпечити сім'ю помідорами. На них мені хотілося б зупинитися детальніше, хоча все це стосується й вирощування інших високорослих сортів.

Шлях до високого врожаю починається з насіння. Плоди для цієї мети витримую, доки стануть м'якими, насіння вибираю разом з м'якоттю у банку, закриваю марлею, даю перебродити до трьох діб, але не більше, бо насіння може прорости. Відтак добре промиваю і калібрую в розчині солі (одна столова ложка на склянку води). Все повноваге насіння осяде на дно, інше викидаю.

Навесні перед сівбою замочую насіння у рожевому розчині марганцівки протягом 20 хвилин. Це знезаражує його і сприяє високій врожайності. Надалі вже розпочинаються деякі маленькі секрети, суть яких полягає у бажанні виростити розсаду з добре розвинутою кореневою системою, здатною забезпечити налив великої кількості плодів.

У ящиках з поживним грунтом роблю борозенки глибиною 5—7 см, висіваю в них насіння, присипаючи шаром завтовшки 6—8 мм. І японське томатне дерево Купіте, і Яблунька Росії швидко йдуть у ріст. Як тільки-но стебло почне грубішати, а, отже, зникне небезпека захворювання чорною плодоніжкою, починаю поступово засипати борозенки навколо сіянців, утворюючи насип над присипаною частиною стебла. На присипаній частині швидко утворюється додаткове коріння. Одномісячні саджанці пересаджую в пакети з-під молока — по два у кожний. Окрім цих пакетів, можна використати різноманітні коробки з паперу, целофанові мішечки тощо.

Під час пересаджування розсади обриваю листки першої вилочки і саджаю з нахилом, лишаючи на поверхні лише верхівку. Уже вдруге на присипаній частині відросте додаткове коріння. Надземна ж частина внаслідок цього стає, так би мовити, нижчою, а, значить, перша розвилка з плодами, як і наступні, буде закладена на меншій висоті, що полегшить підв'язування.

Отже, двомісячна розсада підготовлена для висаджування у грунт. На ділянці роблю лунки глибиною до 25 см, діаметром до 40 см. У лунках копаю ямки і висаджую туди розсаду. Пакет з сіянцями обережно розрізаю, знімаю і підгортаю їх грунтом по листя. Перегній та попіл з органічних решток закладаю в ямки.

Обидва сорти, про які йде мова, досягають висоти 4 м. Для них роблю опори. Забиваю жердини і в міру росту підв'язую стебла до рейок. Купіте і Яблунька Росії відрізняються від інших сортів тим, що їх зовсім не пасинкують, висаджуючи на відстані не менше 1,5 м кущ від куща. На кожному з них утворюється більше 20 стеблин.

Що стосується пасинкування всіх інших сортів, то, всупереч прийнятому, я роблю це частково, видаляючи лише слабкі та безперспективні пасинки, а також ті, що сильно загущують кущ. Сильне ж і регулярне видалення бокових стебел травмує рослини і тому їм доводиться в першу чергу витрачати енергію на лікування ран. До того ж кущ з пасинками, безсумнівно, дає значно вищий урожай. Перші пасинки я укорінюю, на чому зупинюсь нижче.

Тепер повернемось до того, навіщо я висаджую по два сіянці в пакет і для чого потрібні лунки. Під час садіння в грунт, коли розсада досягне висоти 25 см, на висоті 15 см у зближених стеблин зачищаю смужки шкірки (1,5 см довжиною і 0,5 см шириною). З'єднані в цьому місці стебла обмотую ізоляційною стрічкою. Операція ця проста, не вимагає багато часу і, як правило, успішна. Через 10—15 днів стебла зростуться. Після цього одне стебло обрізаю вище з'єднання, і тепер загальна коренева система починає «працювати» на одну рослину. Сила росту подвоїлась. До того ж я іще укорінюю й пасинки. Оскільки помідори висаджені в лунки, зробити це досить просто: лунку загортаю, утворюючи насип. Основа нижніх пасинків тепер буде в землі, і вони ростимуть як за рахунок материнського, так і свого новоутвореного коріння.

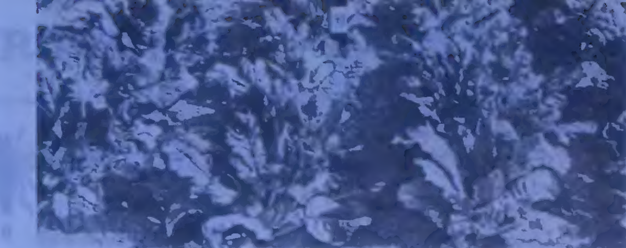
Помідори ростуть могутніми розлогими кущами, обсипані невеликими, масою до 100 г, плодами, дуже смачними, придатними і для консервування, і для тривалого зберігання у свіжому вигляді. У Яблуньки Росії вони червоного кольору, у Купіте — сріблясто-рожевого.

Безсумнівно, не кожен погодиться так клопотатись з помідорами. Куди простіше виростити розсаду низькорослих сортів або ж придбати її на ринку, посадити і звести все піклування до просапування. Але й віддача буде відповідна: п'ять, від сили десять плодів з куща. То, може, краще все ж попрацювати і отримати, приміром, від описаних сортів до 40 і більше кілограмів з куща.

З бажаючими можу поділитись насінням своїх томатів. Лише одне прохання — в листи вкладати конверти з підписаною зворотною адресою.

Г. Г. КОСТЕНКО.
315148, Полтавська обл., Зіньківський р-н, с. Шилівка

Мангольд — листкові буряки

Мангольд, або листкові буряки — дворічна салатно-шпинатна рослина, що належить до родини лободових. Вона була відома ще древнім грекам і римлянам. У дикому стані росте на узбережжі Середземного моря.

Населення багатьох країн Західної Європи, Японії, Індії, Америки використовує листки й черешки рослин для виготовлення вітамінних салатів, соління. Із листків варять смачні борщі, супи. Черешки відварюють у підсоленій воді і обсмажують, як цвітну капусту. На зиму можна засолити листя мангольду (окремо або з капустою).

Останнім часом виведено новий сорт мангольду, що має назву Зимовий ранньостиглий. Його коренеплоди не бояться морозів, успішно зимують у грунті. Ця рослина, як вважають фахівці, дає весною найбільш ранню, багату на вітаміни овочеву продукцію, вона може з успіхом замінити білоголову капусту. Сорт відрізняється високим вмістом каротину (2 мг% у черешках, 4 — в листках), аскорбінової кислоти (60 мг%), вітамінів B_1, B_2, Д, РР тощо. Листки багаті на солі калію, фосфору, заліза, кальцію, літію та амінокислоти.

Слід зауважити, що мангольд буває двох видів: листковий і черешковий. Любить родючі, багаті на органічні речовини грунти. Черешкові сорти дають урожай через 90—120 днів після сівби, листкові — через 45—60 днів. Розмножується насінням, яке висівають у грунт на глибину 3 см з площею живлення 45×5; 60×5 см. Сходи проріджують на 6—10 см. Листки збирають вибірково, як і щавель, 8—10 разів за сезон. Середня урожайність — 450 ц/га.

У перший рік виростає розетка листків та невеликий коренеплід. Щоб мати насіння, мангольд підживлюють і залишають зимувати на грядці. Наступного сезону з нього виросте стебло, згодом воно заквітує і дасть насіння. Такі коренеплоди рано навесні швидко дають листки, які до появи квіткових пагонів частково зривають і використовують у їжу.

Насіння мангольду є в наявності в магазинах системи Сортнасіннєовочу в усіх областях.

Листкові буряки можна з успіхом вирощувати і на підвіконні чи в теплиці. Для цього восени викопайте корені рослин і заховайте їх у підвал або в інше прохолодне приміщення. В листопаді-грудні їх висаджують у горщики, ящики, і через 15—20 днів з'являються перші листки. В таких умовах, на відміну від вирощених на грядці, вони ніжні і напрочуд смачні.

На грядках мангольд можна висівати двічі — в першій половині квітня та в липні. Щоб одержати ще більш ранню продукцію, застосовують плівкові укриття.

В. П. ГРИНЬ,
кандидат сільськогосподарських наук
(ЦРБС АН УРСР)

Багатоярусна цибуля

Багатоярусну цибулю поки що рідко зустрінеш на присадибних ділянках овочівників-любителів. Нескладність розмноження, висока морозостійкість, ранньостиглість — все це говорить про великі можливості цієї цінної городньої культури.

Її батьківщиною є Канада. В нашій країні цей вид цибулі можна вирощувати в усіх регіонах, навіть у Заполяр'ї, оскільки під снігом вона витримує температуру до —35°С, а сходи не пошкоджуються морозами до —5°С. В народі багатоярусну цибулю ще називають рогатою, тому що замість насіння у неї на стеблі утворюються повітряні цибулинки розміром від 4 до 20 мм у декілька ярусів. Дозрівають вони в середині літа.

Відразу ж після збирання цибулинки придатні для садіння на постійне місце. Висаджені у добре зволожений грунт, вони встигають до настання морозів добре укорінитися і вже наступного року дають цибулинки для розмноження.

Я їх висаджую на глибину 5 см, у рядку відстань між рослинами 20 см, а між рядками — 50 см. Ділянку під цибулю доцільно удобрити добре перепрілим перегноєм.

Підземним органом багатоярусної цибулі є несправжня цибулина. У трирічному віці кущ має 4—5 таких цибулин, які також можна використовувати для розмноження восени способом поділу куща.

Рано навесні, як тільки зійде сніг, рослини підживлюю невеликою кількістю аміачної селітри. Протягом вегетації більше ніяких робіт на ділянці з цибулею не проводжу, крім розпушування грунту після дощів і виполювання бур'янів.

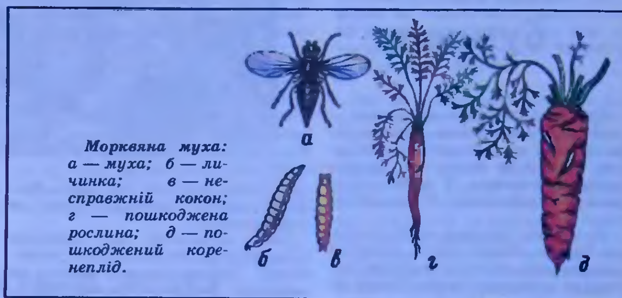
Відсутність періоду спокою у повітряних та прикореневих цибулин дає можливість висаджувати багатоярусну цибулю в будь-який період року. Цю дуже ціную її властивість я використовую в зимовий період для вигонки на зелене перо.

З цією метою використовую підземні несправжні цибулини, які викопую пізньої осені і зберігаю у підвалі в ящиках, пересипавши їх сухим піском. Якщо взимку часті відлиги, то кущі для вигонки можна викопувати безпосередньо з ділянки. На строк вигонки це не впливає. Будь-які ящики, заповнені поживним грунтом, придатні взимку для садіння несправжніх цибулин. Через 20—25 днів при кімнатній температурі з них можна отримати свіжу вітамінну зелень протягом усієї зими. Влітку рослини грубішають і стають не придатними для вживання.

О. А. АНДРУСІВ
332719, Запорізька обл., Оріхівський район, с. Новоіванівка

Читачі радяться, пропонують, запитують

Морквяна муха

Морквяна муха: а — муха; б — личинка; в — несправжній кокон; г — пошкоджена рослина; д — пошкоджений коренеплід.

У нас на ділянці, де не посій моркву, її з'їдають черви (шкодять тільки їй, а інші культури не псують). Порадьте, як позбавитися цієї напасті.

Н. Маркович
с. Ворзель Київської області

Складно давати консультацію заочно, коли не бачиш ні слідів ушкодження, ні самого шкідника. Схоже на те, що шкодить личинка морквяної мухи.

Вона поширена на Україні скрізь, але найбільше у зволожених поліських та західних лісостепових районах республіки. Приваблюють її густа трав'яниста рослинність, затишні вологі місця, тому частіше пошкоджує рослини поблизу водоймищ, полезахисних лісосмуг, кущів. Муха завдовжки 5 мм, черевце блискуче, чорне, голова та ноги жовті, крильця прозорі. Яйця білі, довгасті, витягнуті до одного кінця, завдовжки 0,6 мм. Личинки світло-жовті, блискучі, без голови й ніг, довжиною 7 мм, з притупленим заднім і загостреним переднім кінцями та чорними гачками. Лялечка знаходиться в коричнюватому пупарії довжиною 4,5—5 мм.

Зимують лялечки в пупарії у грунті або ж личинки всередині коренеплодів у овочесховищах та на полі.

Протягом року шкідник дає два покоління. Мухи першого покоління вилітають навесні, коли грунт прогріється до 15—17°С (квітень-травень). Незабаром самки починають відкладати яйця, розміщуючи їх невеликими купками біля кореневої шийки молодих рослин моркви, пастернаку, петрушки та інших зонтичних рослин. Плодючість однієї самки — 200 яєць. Яйця розвиваються від 5 до 17 днів, личинки — 27—30 днів. Личинки перетворюються в лялечок у грунті або всередині пошкоджених коренеплодів. Через 30—40 днів (у серпні) вилітають мухи нового покоління. Личинки другого покоління залялькоуються в пупаріях у грунті, рідше в коренеплодах, з якими потрапляють у сховище.

Личинки мухи перегризають спочатку молоді корінці моркви, а потім вгризаються в середину коренеплодів та роблять у них ходи, внаслідок чого вони стають дерев'янистими, не придатними для споживання й тривалого зберігання.

Листки пошкоджених рослин набувають червонувато-фіолетового забарвлення, жовкнуть і всихають. Якщо пошкодження значне, рослини гинуть. Щоб уникнути пошкодження мухою, моркву треба сіяти в оптимально ранні строки. Значно зменшують кількість шкідника глибока оранка на зяб або перекопування, під час яких знищується багато лялечок у грунті, та своєчасне прополювання посівів.

Коли починається літ мухи та яйцекладка, а він збігається з цвітінням яблуні й горобини, з метою відлякування міжряддя моркви посипають 2—3 рази тютюном, змішаним з дорожним пилом або попелом у співвідношенні 1:1 або 1:3.

За 10—15 днів до збирання врожаю моркви, наприклад, якщо вибрана під час проривання морква використовується як пучкова продукція, посипання тютюном потрібно припинити, інакше коренеплоди можуть набути неприємного запаху. Крім тютюну, можна використати для посипання міжрядь моркви під час льоту та відкладання яєць мухою порошок з квітів, листя й стебла пижма звичайного.

М. Г. ГРЕБЕНЮК,
наук. співробітник Київської овочево-картопляної дослідної станції

Огірочник лікарський

У моєму арсеналі лікарських рослин значне місце займає бораго, або огірочник лікарський. Ця рослина невибаглива, росте навіть у напівзатінених місцях. Якщо добре угноїти землю, виростає досить буйним розлогим кущем, досягаючи метрової висоти. Приємно спостерігати, як бджілки-трудівниці нишпорять по його квітках.

Мій спосіб вирощування дещо відрізняється від традиційного. По-перше, віддаль між рослинами після прорідження у мене трохи більша і становить 50—60 см, завдяки чому кущі почувають себе вільно і легше збирати з них насіння. По-друге, кожну рослину підгортаю окремо, тому що після затяжних дощів, яких у нашій місцевості в літні місяці не бракує, вона може схилитися аж до землі. Якщо ж і підгортання не допомагає, тоді прив'язую огірочник до кілка.

Хвороби в огіркової трави не помічав. Щоправда, у минулому році, «урожайному» на шкідників, на одній гілці куща поселилася чорна попелиця, яка з'їдала суцвіття.

Збирати насіння важко, бо воно після достигання висипається на землю. Пробував підстеляти під кущами полотнину, проте миші зернятка з'їдали, залишаючи лушпайки. Знайшов єдиний вихід: щодня зривати чашолистки з насінням, а потім витрушувати їх у посуд.

Про лікувальні властивості огірочника написано в багатьох популярних книжках, наведено рецепти салатів, крім того, його використовують у кондитерській справі та в хімічній промисловості як природний синій барвник.

На власному досвіді переконався, що додавання цієї рослини у розсіл для засолювання огірків надає йому різкішого огіркового запаху.

В. В. КАЛАШНІКОВ,
285600 м. Долина Івано-Франківської області

Запаси поживних речовин і їх поповнення у грунті

Грунт або субстрат як джерела поживи повинні мати певні якості, щоб рослини у ході всієї вегетації могли брати звідти необхідні їм речовини. Але як визначити наявність необхідних елементів у грунті? Краще зробити лабораторний аналіз зразків грунту на вашому городі чи в саду. Та необхідно пам'ятати, що не кожна рослина однаково реагує на поживні елементи, більше того, потреба в них змінюється залежно від того, які органи рослини в даний момент розвиваються. У гудині переважають калій і кальцій, у квітах — азот і фосфор, у коренях — великий процент фосфору і магнію. Потреба рослин в окремих поживних речовинах змінюється також залежно від періоду вегетації.

Діє загальне правило, що молодим рослинам для забезпечення росту зеленої маси необхідний головним чином азот. Споживання калію і кальцію поступово підвищується аж до вегетативної фази росту, а фосфору — в цілому рівномірно протягом усієї вегетації за винятком його незначного підвищення під час цвітіння і утворення насіння.

Відомо, що грунт, коли на ньому постійно вирощують рослини, поступово бідніє, втрачаючи запаси необхідних елементів, у зв'язку з чим виникає необхідність їх поповнювати.

ОРГАНІЧНІ ДОБРИВА

Для поліпшення якості і стабілізації структури грунту, підвищення в ньому кількості поживних речовин, позитивного впливу на його водний режим застосовують органічні добрива.

Вони бувають як тваринного, так і рослинного походження. Перші впливають швидше на хімічні якості грунту, тоді як другі — на фізичні. Розповімо про найголовніші види органічних добрив.

Школа садівника

Школу веде Мліївський науково-дослідний інститут садівництва Лісостепу України ім. Л. П. Симиренка.

Коров'як (гній великої рогатої худоби) придатний для прямого удобрення всіх типів грунтів. На важких і середніх грунтах його вносять раз у три-чотири роки, а на легких, де розклад відбувається швидко, кожних два роки.

Свинячий гній дуже водянистий, розкладається повільно, а тому буває холодним. Він гірший за всі інші види гною. Ним доцільно удобрювати лише легкі піщані грунти. Для важких грунтів — непридатний.

Кінський гній характерний пухкістю, швидко розкладається, виділяючи при цьому багато тепла. В зв'язку з цим його найчастіше використовують для обігрівання парників. Найкраще удобрювати важкі грунти, де кінський гній розкладається повільніше. При цьому він прогріває важкий холодний грунт, завдяки чому поліпшується розвиток рослин, особливо овочів. Такий гній вносять великими порціями раз на два роки. Для легких грунтів — непридатний.

Так само як кінський, використовують овечий, козячий та кролячий гній. Дія гною цих тварин подібна до дії кінського гною.

Курячий і голубиний послід характеризується високим вмістом поживних речовин. В основному використовується для приготування компостів, але у заквашеному вигляді придатний і для прямого удобрення. При заквашуванні одну частину посліду розбавляють у двох частинах води і залишають кваситися на 10—14 днів, час від часу перемішуючи суміш. Перед внесенням у грунт одержану масу розбавити водою у співвідношенні 1:10.

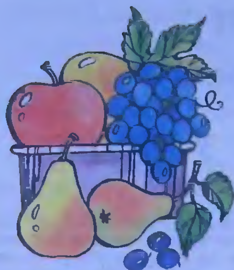
Сеча тварин містить азот, калій, фосфор. Використовується для поливання у заквашеному вигляді і розбавленою в 10—20 разів. На рослини благодатно діють ростові речовини, які містяться у ній.

Нейтралізований торф — поверхневий і перехідний торф, оброблений дрібномеленим вапном, після чого його використовують на піщаних чи важких грунтах для збагачення їх гумусом. Грунт, у який внесено торф, особливо придатний для вирощування овочів, оскільки в ньому рослина може добре розвинути свою кореневу систему. Торф можна також використовувати для мульчування поверхні садової землі і додавати в компости. Нейтральний низинний торф придатний для вживання без попередньої нейтралізації.

Кора хвойних дерев до певної міри може замінювати торф. Використовується компостована, дрібно посічена ялинова і соснова кора. Компост із неї визріває протягом року-півтора. Якщо у компост закладена неподрібнена кора, то строки її визрівання розтягуються майже вдвоє. У компост закладається 40—50% кори, 10 — рільної землі, 10—25 — гною чи торфу, 5—10 — гноївки, 5—10% — попелу. На кубометр маси додають 2 кг гашеного вапна. При дозріванні компосту його температура на поверхні не повинна бути вищою 60—70°. Якщо вона підніметься вище, то компост слід полити водою. Дозріваючий компост протягом року 1—2 рази перелопачують. Подрібнена кора застосовується і для мульчування.

Солома використовується для короткочасного поліпшення грунтової структури. Одночасно із соломою у грунт слід додавати азот, який витрачається для розкладання соломи.

Попіл — найкраще деревний — утримує значну кількість поживних речовин (у деревному попелі, наприклад, 5—15% фосфору, 8 — калію, 25—40% кальцію, магнію і сполук сірки). Оскільки вуглекислий газ, який є в попелі, може пошкодити молоді корінці рослин, попіл розкидають на поверхні грунту восени або взимку, у будь-якому випадку не пізніше як за два тижні до початку сівби чи садіння. Удобрюючи грунт попелом, необхідно вносити і азот, якого при цьому не вистачає.

Ходімте в сад

Пальмета... під вікном

Нелегко розмістити рослини на присадибній ділянці. Ще важче — на 6 сотках в колективному саду. А якщо тільки й землі, що під вікном? Не сумуйте: і на ній можна мати не тільки плодовий сад, а й чудову окрасу вашої будівлі. Навесні — з квіток, влітку — з яблук, груш, черешень. А коли площа дозволяє підібрати сортимент з червоними та білими плодами — тоді через 3—5 років у вас будуть не стіни будівель, а різнобарвна гірка-аплікація з плодів.

Різноманітні форми дерева неважко створити з простого однорічного саджанця. Вази, пальмети, арки, піраміди, горизонтальні і вертикальні кордони, спіралі, зірочки та інші крони з багатьма різновидами, на будь-які смаки, потреби — всі формуються з пластичного молодого пагона. Нескладна технологія, єдиний принцип: залишаються основні скелетоутворювачі, що виражені на плані-рисунку крони, решта укорочується, залежно від мети, головним чином, на плодові, обростаючі, коротенькі гілочки.

На рисунку показано схему формування триярусної пальмети яблуні під вікном. Висаджену весною на відстані 30—50 см від стіни по центру вікна однорічку (або й дворічку) зрізають на висоті 70—80 см (залежно від висоти підвіконня та кількості запланованих ярусів). Коли бруньки набубнявіють, їх ошмигують на штамбику в 20—30 см, а решту залишають для створення крони. Під час розвитку пагонів вибирають необхідну кількість найсильніших і найкраще розташованих скелетних гілок, решту пінцирують, а через 1—1,5 міс і вирізають на кільце.

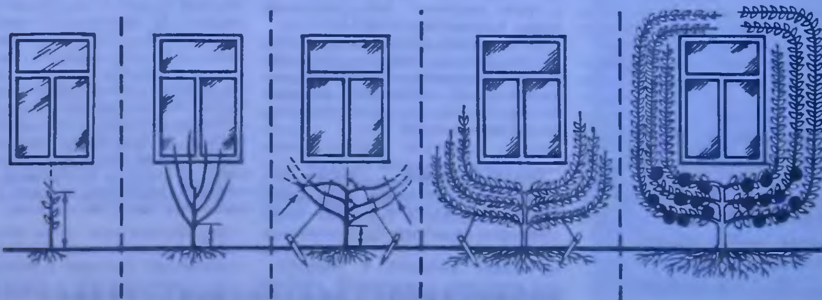
Весною другого року пагони відгинають паралельно стіні попарно, найнижчі — прив'язуючи до вбитих в землю кілків, верхні — до нижніх. Найвищу пару гілок відгинають під кутом в 90°, наступну за ними — на 70—75°, а решту — на 60—65°. Це забезпечує посилення росту нижніх пагонів, вони за структурою крони повинні бути найдовшими. Всі пагони укорочують: нижні на 1/4—1/5 частину, верхні — більше, на третину-чверть, щоб кожна нижня гілочка була на 10—15 см довша сусідньої верхньої. Укорочення пагонів забезпечить краще обростання по всій їхній довжині.

Коли бруньки набубнявіють, всі, що знаходяться зверху гілки, видаляють, проводячи правою рукою в рукавиці по верхній частині гілки, придержуючи її вершину лівою рукою. Видалення верхніх бруньок посилює ріст пагона подовження та усуває можливість появи вовчків. Гілочки, що розвинуться з бокових та нижніх бруньок, пінцирують для перетворення в плодові.

Весною третього року всі гілки спрямовують вгору, підв'язуючи до натягнутого паралельно вікну дроту або решітки з планок чи просто до вбитих у стіну цвяхів. Обов'язково знову укорочують на третину-чверть (залежно від сили галуження сорту) та протягом літа пінцирують всі пагони: конкуренти пагонів подовження при потребі вирізуються на кільце. Якщо в нижній частині з'являється цвіт, його не знищують: надраннє плодоношення усуває буйноростя, допомагає створенню запланованої крони.

Всі операції по формуванню і обрізуванню на четвертий-п'ятий-шостий рік проводять за схемою третьої вегетації і спрямовують на дооформлення всіх елементів крони, успішне плодоношення. Після закінчення формування та експлуатації дерева роблять регулярне укорочення (найкраще пінцируванням) можливих вовчків та омолодження плодушок. Внизу укорочують менше, згори — більше, бо вирізане внизу погано відростає. Якщо дерево постаріє, його омолоджують, зрізуючи залежно від стану на 3—4 або й 6—8-річну деревину.

Подібним чином формуються і всі інші складні пальмети та кордони. Клопотів, звичайно, чимало; потрібне, до того ж, добре знання справи. Але результат приємний: не тільки краса під вікном, а й 50—70 кг гарних плодів з дорослого дерева, вирощеного на шматочку землі, під тином, альтанкою, аркою, стіною.

Підбирайте районовані сорти

У того, хто вирішив зайнятися присадибним виноградарством, насамперед виникає питання: де придбати садивний матеріал, яким сортам віддати перевагу? При цьому потрібно враховувати, що виноградна лоза — багаторічна рослина. Щоб дочекатися врожаю, необхідно 5—6 років. І як же прикро буває, коли сорт не виправдає сподівань. Доведеться тоді додатково витрачати і працю, й кошти.

Найдоцільніше підбирати районовані сорти, вони краще пристосовані до грунтово-кліматичних умов певного регіону. Необхідно уникати придбання садивного матеріалу у незнайомих людей, на ринках, які іноді дають недостовірну інформацію про особливості того чи іншого сорту винограду.

Не раджу купувати виноградні саджанці, привезені з південних районів. Вони нерідко заражені дуже небезпечним шкідником — філоксерою. Вивезення з цих районів садивного матеріалу забороняється карантинною службою, і тому державні установи не висилають його, а от приватні особи вільно завозять саджанці та живці і цим сприяють поширенню небезпечного шкідника. До неблагополучних щодо філоксери районів належать Молдавія, Грузія, Закавказзя, північний Кавказ, Закарпаття, Крим, Одеська, Херсонська, Миколаївська, Запорізька, а також частково Донецька й Дніпропетровська області.

Розсадників для вирощування садивного матеріалу винограду немає. Його можна придбати на Куйбишевській дослідній станції садівництва та з ЦГЛ ім. І. В. Мічуріна у м. Мічурінську, але не всі сорти цих установ відповідають вимогам виноградарів-аматорів. Отже, найвірогідніший шлях придбання любительських сортів винограду — переписка з аматорами.

Багато початківців шукають неукривні сорти винограду. Таких сортів дуже мало і вони переважно низькоякісні — це Лідія, Ізабелла, гібрид Ізабелли, Російський Конкорд, Буйтур та ін. Купуючи такі сорти, недосвідчений виноградар розраховує, що за ними не потрібно буде доглядати. Однак це помилкова думка. Саме ці сорти потребують догляду і виконання багатьох агрозаходів (щорічне обрізування, полив, підживлення).

Необхідно уникати (особливо початківцям) вирощування азіатських та вірменських сортів, які погано почувають себе у північних районах республіки. Ці сорти потребують багато тепла й світла, вони добре ростуть на піщаних і кам'янистих грунтах, а на чорноземах не дають доброго врожаю. Та головне — потребують значної площі живлення, а на присадибних ділянках таких умов немає. Щоб одержати гарний урожай, потрібно формувати великі кущі, а це незручно, якщо посадки загущені.

Східноєвропейським сортам вистачає меншої площі живлення, а плодоносних пагонів на кущі розвивається від 60 до 100%, тоді як на азіатських сортах — 20—40%. Винятком є окремі сорти, яких називають космополітами, наприклад Різамат.

Досвідчені виноградарі на своїх ділянках успішно вирощують і азіатські сорти, застосовуючи до них індивідуальні агрозаходи, переважно у пристінній культурі. Нагріта за день стіна віддає тепло рослинам у нічні години, коли температура повітря знижується.

Присадибний виноградник істотно відрізняється від промислових насаджень. Він знаходиться у більш сприятливих умовах, оскільки прикритий від холодних північних і північно-східних вітрів будівлями, деревами, парканом. Таким чином, на ділянці створюється оптимальний мікроклімат, який сприяє успішному вирощуванню винограду навіть пізніх сортів. Вважається, що на присадибних виноградниках сума активних температур збільшується до +200°С, і тому виноград дозріває на 10—15 днів раніше, ніж на промислових насадженнях.

На мою думку, не варто впроваджувати на присадибній ділянці багато сортів, оскільки це ускладнює догляд і дотримання агротехнічних вимог. Можна успішно вирощувати в одному ряду кілька сортів, але тільки близьких за біологічними та морфологічними ознаками, що мають однакові силу росту, період дозрівання та форму куща. До таких дуже ранніх сортів належать Муромець, Російський ранній, Альошенькін, Чимзар, гібридна форма 218=29=1=1, Кодрянка, Тамбовський білий, гібрид 01=18=05; раннього строку дозрівання — Восторг, Гібридна форма 216=29=10=1, Краса Дону, Краса Півночі, Івлен, Конфетний, Мускат Меркулової, Тамбовський рожевий; середнього строку дозрівання — Ляна, Сонячний, Тур Хейєрдал, Фрумоска албе, Ювілей 70 і багато інших сортів, які вирощують на присадибних виноградниках.

За кольором ягід сорти підбирають за бажанням виноградаря. Дуже корисні дубильні й барвні речовини чорноплідних сортів, які мають бактерицидну та антипроменеву дію. Ароматичні речовини мускатних сортів діють як антибіотики. А в ягодах поширеного сорту Краса Півночі багато фолієвої кислоти, тому він також має лікувальні властивості.

В останні роки вітчизняні селекціонери створили багато сортів винограду, стійких проти хвороб, шкідників і морозу. Це сорти ЦГЛ ім. І. В. Мічуріна — Муромець, Тамбовський білий, Мускат Мельника, Лоза горянки, молдавської селекції — Ляна, Ювілей 70, Кодрянка та багато інших, а також сорти селекції ВНДІВіВ ім. Потапенка — Восторг, Російський ранній, Тур Хейєрдал тощо.

Вирощуючи на присадибній ділянці сорти з різними строками достигання, можна створити своєрідний «конвейєр» споживання свіжого винограду, що триває 2—3 місяці. А якщо до згаданих вище додати ще й такі сорти, як Ляна, Долорес, Пам'ять Негруля, Російський конкорд, Екстра, Шасла, строк споживання свіжих ягід (завдяки здатності до тривалого зберігання) продовжиться аж до лютого-березня. Крім того, виноград переробляють на соки, варення, желе, компоти, сиропи і таким чином споживають його практично цілий рік.

Г. П. ДЯЧЕНКО
Харківська обл., Лозівський р-н, с. Катеринівка

Комплексностійкі

Сьогодні більшість садівників-аматорів вирощують комплексностійкі сорти винограду. Але, на жаль, багато й тих, хто не знає про ці новинки, практикує культурні європейські сорти, які потребують багато уваги й уміння, а тому нерідко зазнає невдачі.

Виноградні насадження поблизу населених пунктів у містах і селищах з промисловими підприємствами є дуже ефективними зеленими фільтрами, здатними не тільки зменшувати спеку, а й освіжати повітря. Серед рослин, наділених такими якостями, виноград посідає одне з провідних місць.

Виноград, як і хліб, відомий людині з сивої давнини. І не дивно, що вона зберегла цю чудову ліану. Адже не тільки плоди, а навіть листя й кора його з давніх давен використовуються з лікувальною метою при недокрів'ї, подагрі, захворюваннях серцево-судинної, нервової, ендокринної систем, а також хвороб легенів, шлунка, кишечника, кровотворних органів. Свіжий виноград рекомендується хворим на хронічний бронхіт, ларингіт та фарингіт. Впливає виноград і на активізацію перистальтики кишок, сприяє підсиленню сечовиділення й зменшенню набряків. Лікувальна доза для споживання — 0,5 кг ягід на день.

Сучасні дослідження виявили у винограді пектинові сполуки, які сприяють виведенню з організму продуктів радіаційного розпаду та важких металів. За даними Інституту харчування АМН СРСР, середньорічна фізіологічна норма споживання свіжого винограду повинна становити 8 кг замість досягнутого нині 1—2,5 кг.

Виноградна рослина не дуже вибаглива до грунтових умов і на високому агрофоні високоврожайна. Вже на другий-третій рік після садіння дає багато смачних, поживних і корисних ягід.

Що ж заважає нам розвести цю чудесну культуру? Перш за все клімат. Адже виноград — теплолюбна рослина, для її вегетації необхідна велика сума плюсових температур. Європейські культурні сорти вимерзають вже при температурі мінус 15—20°С і тому потребують старанного укривання на зиму, а це трудомісткий процес не тільки для людей похилого віку, а й для зайнятих на виробництві.

Крім того, в тих місцях, де сума активних плюсових температур мала, багато вищезгаданих сортів не дозріває. До того ж, виноград уражається шкідниками і хворіє на мільдью, антракноз, оідіум, бактеріальний рак та філоксеру. Для боротьби проти цих хвороб витрачаються тисячі тонн сірки, якою обпилюють 3—7 разів виноград проти оідіуму, та мідного купоросу, яким у суміші з вапном бризкають 7—10 разів (залежно від погоди) після кожного дощу й туману приблизно двічі на місяць проти мільдью та антракнозу.

Багато садівників-аматорів мають садові ділянки за межами міста, зайняті на виробництві, а тому не в змозі регулярно обробляти виноградники. Порушення графіку неодмінно призводить до загибелі більшої частини врожаю. Крім того, мідний купорос шкідливо впливає на ферментні процеси рослин, польову ентомофауну, він токсичний для теплокровних та людини. Сама ж мідь, як важкий метал, накопичується в печінці і часто призводить до серйозних захворювань.

Який же вихід з цього становища? Відповідаю: вирощуйте комплексностійкі сорти винограду. Розшифровувати поняття комплексностійкості, мабуть, не треба. Це насамперед стійкість до морозу. Виноград без укриття витримує без пошкоджень морози до 25—27° (такі не часто трапляються у нашій республіці). Крім того, багато ранньостиглих та середньостиглих сортів успішно дозрівають навіть у північних її областях. Ці сорти майже не потребують профілактичних обприскувань проти мільдью, антракнозу, оідіуму: достатньо провести 1—2 обприскування бордоською рідиною замість 10 для нестійких сортів. Крім того, основні філоксерні райони розташовані на півдні України, а в центральних і північних районах її майже не має. Мало не всі комплексностійкі сорти стійкі навіть до філоксери або толерантні до неї, і їх можна вирощувати без щеплення. За якістю, виглядом, смаком вони не відрізняються від культурних європейських, а іноді навіть перевершують їх. Судіть самі: грона цих сортів важать 350—800 г, маса ягід 5—7 г, цукристість 18—22%, дегустаційна оцінка 8—9 балів. Це дуже хороші показники для високоякісних столових сортів.

Коротко розповім про те, як доглядати за цими сортами винограду.

САДІННЯ ВИНОГРАДУ. Під кущ необхідно викопати яму глибиною не менше 70 см, на дно якої треба насипати органічні та мінеральні добрива. Прошарок поверхневого грунту змішати з піском, загорнути й полити. На поверхні грунту має бути три бруньки, з яких буде сформовано кущ. Непогано після посадки замульчувати кущ перегноєм, мульч-папером, але найкраще — чорною плівкою. Температура грунту під плівкою на 3—5° вища від оточуючої, волога не випаровується, можна зменшити поливну норму. Під плівкою не ростуть бур'яни.

ЗРОШЕННЯ ВИНОГРАДНИКА. Для одержання щорічних і щедрих врожаїв необхідно стежити за тим, щоб кущі були достатньо зволожені і забезпечені всіма необхідними поживними речовинами. Особливо потребує води виноград після цвітіння. В цей час і проводять перший полив. Поливати перед цвітінням та під час нього не рекомендується, бо це може призвести до осипання цвіту. Надалі поливають у період росту ягід і перед початком їхнього розм'якшення та появи забарвлення. Не варто поливати перед збиранням врожаю — це затримує достигання ягід та ріст пагонів. Разом із зрошенням вносять добрива через трубу, яку закопують біля куща на глибину 60 см так, щоб другий її кінець був трохи вище від поверхні землі. Таким чином, вода і добрива потрапляють безпосередньо під коріння. На зиму трубу треба утеплити.

УДОБРЕННЯ.

1. Удобрення разом із зрошенням (до набухання бруньок): суперфосфату 30 г, аміачної селітри — 10 г.

2. Підживлення (за 8—10 днів до початку цвітіння), у вигляді водного розчину: на 10 л води — суперфосфату 15 г, аміачної селітри — 5 г, калійної солі — 5 г.

3. Підживлення після закінчення цвітіння разом із зрошенням, 20—30 л на кущ: суперфосфату 15 г, аміачної селітри і калійної солі по 5 г.

4. Перед початком дозрівання врожаю разом із зрошенням: суперфосфату і калійної солі по 15 г.

Щоб зменшити кількість хімікатів, раджу калійну сіль замінити деревним попелом, тільки брати його в три рази більше. Добрі результати дає підживлення збродженим курячим послідом, який спочатку розводять водою у співвідношенні 1:2, а через 10—12 днів 1:5. Під кожний кущ дають 5—10 л до початку чи після цвітіння. Ефективне також позакореневе підживлення через листя, яке проводять тричі: перед цвітінням, після нього і перед достиганням ягід. Для цього використовують 3%-ний настояний розчин суперфосфату, 0,5-ний розчин аміачної селітри, 0,3%-ний — калійної солі, 0,05%-ний — борної кислоти і 0,01%-ний — марганцевокислого калію. А, взагалі, кращим показником буде сама рослина. Треба пам'ятати, що іноді краще недодати, ніж передати. Більше використовуйте органічних добрив.

ЗАХИСТ ВІД МОРОЗУ. Хоча, як вказувалося раніше, сорти достатньо зимостійкі і не потребують сильного укриття, але якщо провести комплекс агротехнічних заходів, то кущі розвиватимуться краще і врожай буде значно більший. Які ж це заходи? Насамперед необхідно забезпечувати рослину весь вегетаційний період вологою, поживними речовинами добрив.

Перед дозріванням внести підвищену дозу добрив — 15—20 г калійної солі і стільки ж суперфосфату.

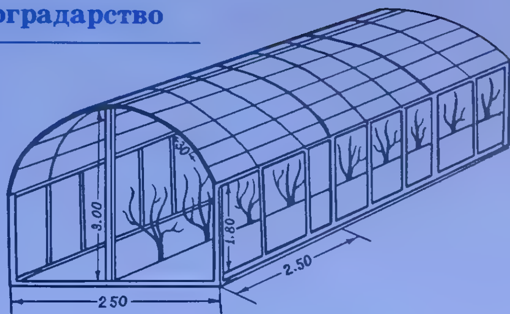
Перед настанням стійких морозів обмазати штамби й лозу розчином гашеного вапна (25%), мідного купоросу (5%), борошна (5%), олії (1%). Це знизить активність життєвих процесів у тканинах лози і захистить рослини від надмірного виснаження взимку. Якщо сніговий покрив незначний, наприкінці грудня треба здійснити додатковий полив (не забудьте й про основний восени після листопаду), норма — 2—3 відра під кущ. Якщо окремі сорти підмерзають без накриття, поміняйте сорт або переведіть на легке укриття поліетиленовою плівкою.

З комплексностійких сортів найбільший інтерес становлять ранні білі — Восторг, Іонел, Фрумоаса албе, чорні — Муромець, Кодрянка; середні білі: Кантемирівський, Ланка, Ляна, чорні — Пам'яті Негруля, Кутузовський, Мерцишор та інші.

Підібравши правильно сортимент, Ви зможете ласувати свіжим виноградом від кінця липня до кінця жовтня, а деякі сорти зберігати до березня. Хочу застерегти читачів, що придбати ці сорти нелегко і не треба купувати на базарі у малознайомих людей, а краще звертатися в державні розсадники та в наукові організації. Доцільніше купувати саджанці, оскільки багато сортів важко укорінюються і треба обов'язково кільчувати, якщо хочете укорінити чубук.

О. С. БУЄВСЬКИЙ,

Виноградарство

Виноград під плівкою

Виноградарством я займаюся майже три десятиліття. В останні роки почав вирощувати виноград під плівкою і одержую чудові результати. А прийшов до такого способу тому, що у нашій кліматичній зоні (Ворошиловградська область) для дозрівання пізніх сортів не вистачає тепла, під плівкою ж вдається виростити й такі сорти. Надранні і ранні комплексностійкі сорти завдяки ранній вигонці пагонів (Восторг, Кодрянка, Румене, Д-200, Кишинівські зорі, Кобзар та інші) дозрівають 15—20 липня — на 25—30 днів раніше, ніж у відкритому грунті.

Під плівкою я випробовую найновіші, комплексностійкі сорти і гібридні форми.

Плівку на каркас встановлюю 20—25 березня. Як тільки-но під нею розтане земля, відкриваю і підв'язую кущі до шпалери.

Каркас виготовив із стояків, забетонованих по краях виноградника через кожні 2,5 м, висотою 180 см. До них приварені дуги заввишки (по коньку) 3 м. По дугах через кожні 30 см протягнуто оцинкований дріт. У верхній частині стояків (по краях дуг) закріплено дерев'яні бруски, до яких я прибиваю кінці плівки.

Бічні й торцеві сторони теплиці закриваються легкими рамами, виготовленими з дерев'яних брусків розміром 40×40 мм і обтягнутими плівкою. Завдяки цьому дуже зручно вентилювати теплицю зніманням рам. У період цвітіння винограду частину їх (через одну) знімаю, щоб краще циркулювало повітря, адже це сприяє доброму запиленню. Крім того, штучно дозапилюю пуховками.

Безнасінні сорти — кишмиш Лучистий, Согдіана — обробляю стимулятором росту гібереліном, його концентрація 150 мг/л.

У період цвітіння температуру в теплиці підтримую +28°С, після нього +30—32°С. Коли настає стійке тепло (червень, липень), бічні й торцеві рами знімаю повністю, залишається лише плівка зверху (дах). Її не знімаю, аж поки виноград не дозріє. Плівка захищає його від непотрібних у період дозрівання дощів, ранкових рос, граду. Та й мільдью під таким укриттям не спостерігав.

Протягом вегетаційного періоду двічі-тричі щедро поливаю виноградник теплою водою по борознах. Переконався, що і урожайність під плівкою у 2—3 рази вища, ніж у відкритому грунті.

В. М. КОВАЛЕНКО,
Ворошиловградська обл., м Сватово

Комфорт, надійність,

Будівництво дачних будиночків у садових кооперативах ведеться бурхливими темпами. Господарі ділянок будують їх по-різному, наскільки їм дають змогу і власна заробітна плата, і асортимент будівельних матеріалів, який є у наявності в державній торгівлі і на підприємствах будіндустрії. Не варто замовчувати очевидний факт, що дістати необхідні матеріали і вироби важко, та й різноманітністю будматеріалів ринок не відрізняється.

А що ж самі будівлі? Існує ряд типових проектів садових будиночків. У продажі є збірні щитові дерев'яні будинки. Але їх дуже мало. Більшість тих, хто будує власні будиночки, споруджують їх за прикладом сусіда або друга, який уже закінчив будівництво, або ж за власним розумінням, часто далеким від професійної грамотності у архітектурному та й у технічному відношенні.

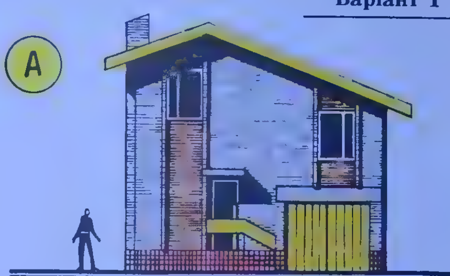
Звичайно, існують обмеження площі забудови, яка не повинна перевищувати 50 $м^2$. Щоб укластися в них і разом з тим зробити будинок зручним і просторим, йдуть на різні «хитрощі». Зокрема, збільшують кількість поверхів (до трьох), влаштовують мансарди. Проте при цьому часто погіршується пропорція будівлі, порушуються співвідношення їхніх частин і кожної частини до цілого.

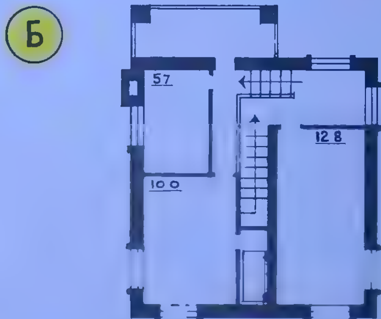
Архітектурні деталі будиночків, елементи декору (козирки, коньки, набилки, карнизи, орнаменти тощо) часто просто позбавлені смаку. А деякі забудовники не надають естетичному обличчю будинку ніякого значення.

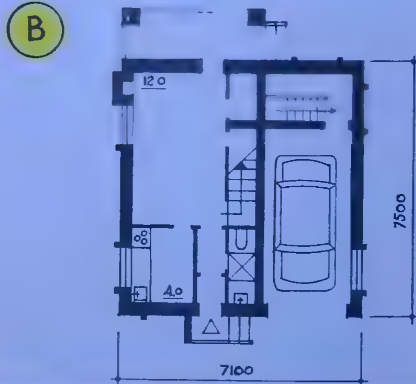
Які ж вимоги до сучасного садового будиночка? Головне, щоб він мав достатньо жилих кімнат, як для сумісного перебування членів сім'ї, так і спальних. Потрібні також підсобно-допоміжні приміщення: кухня, санвузол, комірчини. Особливо слід звернути увагу на санітарний вузол. Нині туалет часто виносять за межі будинку, проте не дуже складні інженерні пристрої дозволяють влаштувати санвузол безпосередньо в будинку, що значно підвищує комфорт дачі. Багато сімей мають власні автомашини, тому важливою вимогою є наявність гаража. Добре, якщо він є у межах будиночка, оскільки будівництво окремого гаража займе значну частину й без того невеличкої ділянки. Доцільно також під усім будинком або ж під його частиною мати підвал і погріб. Дача нерідко експлуатується цілорічно, тому слід передбачити в ній систему опалення (найкраще від водяного котла). Оскільки найбільше часу в садових будиночках проводять переважно влітку, то будівлю слід проектувати з літніми приміщеннями, а саме: верандами, галереями, балконами, лоджіями, терасами.

І, врешті, будиночок має бути красивим, радувати око, відрізнятися індивідуальністю образу. Арсенал засобів досягнення архітектурно-естетичної виразності досить широкий. Можна використовувати декоративні властивості будівельних матеріалів, облицьовувати частини будинку керамічною плиткою або каменем, прикрашувати орнаментально-декоративним розписом, вводити декоративні архітектурні деталі (пілястри, лиштви вікон, дашки над прорізами тощо). Головне лише не втрачати почуття міри. Основним засобом виразності є об'ємно-просторова композиція будівлі. Якщо вона оригінальна і грамотно скомпонована, то будиночок буде і зручний, і красивий.

Варіант 1

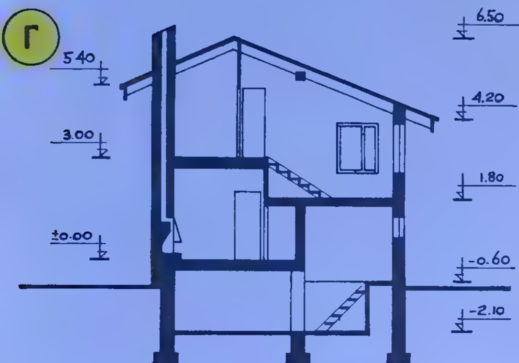

естетика

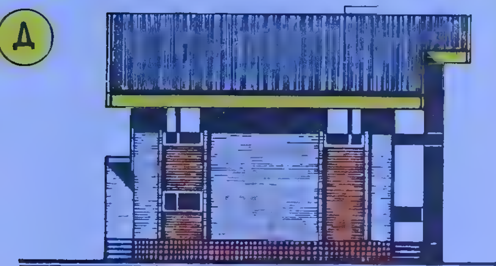
Дім і садиба

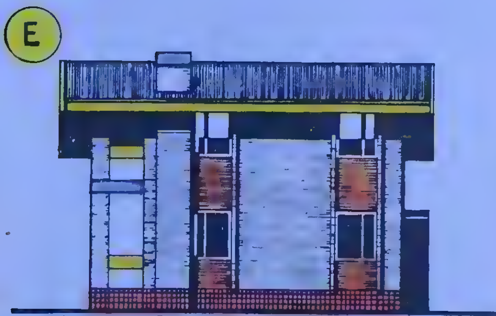
Проілюструвати стверджуване хочеться реальними проектами, детально опрацьованими і пропонованими для індивідуальних забудовників. Обидва варіанти будиночків проектувалися із врахуванням виявлених вимог у розрахунку на цілорічне використання, на основі розповсюджених, недорогих, простих будівельних матеріалів, виробів і конструкцій.

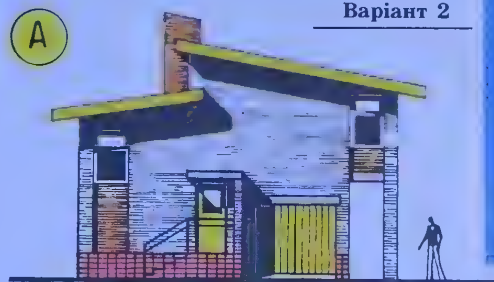
Варіант I

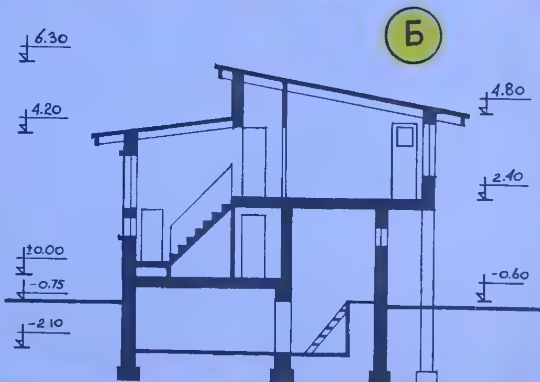
Садовий будиночок майже квадратний у плані 7,5×7,1 м. Жилі приміщення розташовані в трьох рівнях з перепадом по висоті в півповерха. Всього ж у будиночку п'ять рівнів. Таке рішення дає змогу зробити будинок компактним при цілком невеликій висоті, мати достатню кількість жилих кімнат відмінно ізольованих одна від одної. На першому поверсі жила кімната площею 12 м², яка може бути вітальнею або їдальнею. У ній передбачений камін, що слугує додатковим опаленням. Він прикрашає інтер'єр, створює затишок. На цьому ж рівні кухня площею 4 м², комірчина, санвузол з унітазом, умивальником та душем. З першого рівня на другий ведуть східці. На другому рівні світлий хол для відпочинку і жила кімната площею 12,8 м². Далі східці ведуть на третій рівень, де дві жилих кімнати: одна площею 10 м², друга — 5,7 м². З першого рівня можна вийти на

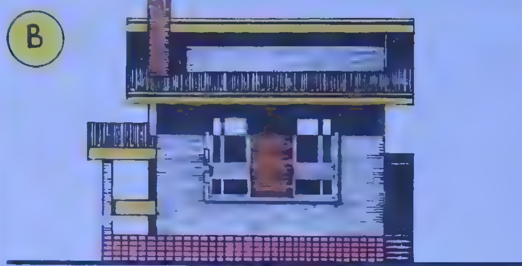

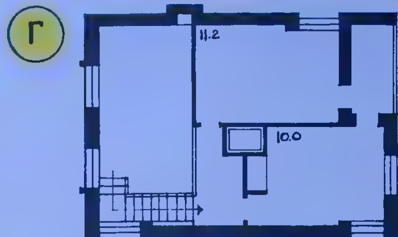

Варіант 2

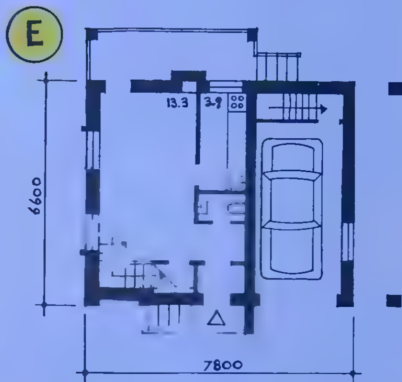

терасу, а з третього на балкон. Над санвузлом розміщено місткість для води. До складу будинку входить гараж. Підлога його нижча рівня підлоги першого жилого рівня на 60 см. За гаражем комірчина й східці до підвалу, який розташований під усіма приміщеннями першого рівня. Дах будиночка двосхилий. Схили різновеликі, що створює незвичайний силует споруди. Збагачує просторову композицію тераса з розташованим на ній балконом. Навіс над балконом утворено піддашком даху.

Стіни будиночка кам'яні. Вони можуть бути двох варіантів: з ракушняка або цегли товщиною 35 см з повітряним прошарком, підсилені арматурою, чи з цегли завтовшки 38 см ($1^1/_2$ цеглини). Перекриття можуть бути дерев'яні, а краще — залізобетонні збірні з плит розмірами 7200×1500×220 мм. Таких плит необхідно шість штук. На стіни опираються дерев'яні стропила, на які кладеться утеплена мінераловатними плитами покрівля з зовнішнім шаром з шиферу посиленого профілю.

Стіни зводяться на фундаментах і цоколі, що споруджені з блоків фундаментних ФС-2 або ФС-4. Вікна й двері — стандартні.

Варіант 2

У даному випадку будиночок складніший просторово. У ньому два жилих поверхи. На першому — велика (за масштабами будівлі) двосвітлова парадна вітальня-хол площею 13,3 м², куди можна потрапити безпосередньо з передпокою. У цьому приміщенні розташовані східці, які за розрахунками авторів повинні стати прикрасою інтер'єру. З вітальнею межує кухня площею 3,9·.

На першому поверсі передбачено також санвузол, вихід на криту терасу-веранду, камін. На другому — галерея-хол, з якої відкрито вид на вітальню першого поверху. З галереї можна потрапити до двох жилих кімнат площею 10 і 11,2 м². З жилих кімнат можна вийти на лоджію. Збільшення площі другого поверху і влаштування лоджії досягається за рахунок нависання його над першим. Виступ підтримують два стовпи з цегли або бетону. При цьому периметр цоколя залишається незмінним. До складу будинку входять гараж і підвал. Силует будівлі оригінальний і незвичний. Дах двосхилий, зі схилами, розташованими з перепадом у рівнях. Тому традиційного конька дах не має і він ніби розділяється на два односхилих. Абрис будівлі доповнюється димоходом від каміну. Конструкції й будматеріали використовуються ті ж самі, що й у першому варіанті. Цоколь облицьовують керамічною плиткою або природним каменем. Архітектуру будинку доповнюють дерев'яні деталі: бортові дошки даху; огорожі ганків, балконів, лоджій, терас, веранд; ворота, вхідні двері.

Кожен, хто хоче мати відмінний проект садового будиночка, може звернутися безпосередньо до авторів публікації або в організацію «Архпроект» при Спілці архітекторів УРСР. Витрати на проектування можуть бути значно меншими, якщо замовником виступить група садівників або кооператив.

І. Г. Шемседінов, професор,
Г. І. Шемседінов, канд. архітектури

Домашня ферма

Що треба кролю?

Кілька відповідей на безліч запитань кролівників, даних ленінградським винахідником І. М. Михайловим

Чи можна щодня протягом року мати 4—5-кілограмового кроля, витрачаючи втричі менше кормів і доглядаючи клітки раз на тиждень? Неймовірно, скажете. Бо кому ж не відомо, що кролівництво — справа надто ризикована: вухані гинуть від холоду, хвороб, неякісних кормів. Догляд за ними — суцільний клопіт, особливо взимку. Через ці та безліч інших причин кролівництво у нас ніяк не стане промисловою галуззю. А такою може бути.

Адже понад десятиліття існує винахід, що похитнув наші уявлення про вирощування кролів і дає уже згадану продуктивність. Це — клітка Михайлова (авторське свідоцтво № 782773). Вона зовсім не схожа на тісні, смердючі ящики, в яких тримають тварин більшість аматорів, безладно і абияк їх годуючи. А от Ігор Миколайович створив свою клітку, зрозумівши: хочеш мати прибуток від кролів, поміркуй спершу, що треба, щоб не порушувати природне життя вуханів? Або простіше — що треба кролю? Почав він з того, що вивчив середовище нори, в якій живуть дикі кролі.

Перше «чому» почалося з годівлі: чому кріль постійно жує? Десятки посібників стверджують, що шлунковий сік і слина у нього виділяються цілодобово і рівномірно, незалежно від того є корм чи немає. Природне збочення? Відповідь дала практика. Якось у звичайній клітці заклинило автомат годівниці, і кролик загинув від голоду. Але розтин показав, що шлунок його набитий якісним кормом. Чому ж не потрапив він до кишечника? Виявилося, що травний тракт кроля майже не має м'язів, здатних до перистальтики — ритмічних хвилястих скорочень. Кишечник вуханя схожий на поліетиленовий мішок, крізь який корм проштовхується... новою порцією корму. Предки кроля жили в умовах, коли корму було вдосталь, отож не мали потреби нагромаджувати його в шлунках-«акумуляторах», подібно іншим тваринам, й порціями перетравлювати. Тому вухані постійно жують.

Ігор Миколайович не полінувався підрахувати: за добу ситий кролик 78 разів сунув носа до годівниці. Здавалося б, спробуй настачити кормів. Та знову неймовірне: якщо годувати кроля без обмежень, то на кілограм приросту затрачатиметься набагато менше кормів, ніж за «класичної» годівлі. Природний «автомат» організму відрегулює усе найкращим чином. Бо що виходить коли задаємо кролю їсти тричі на день: щоразу зголоднілі тварини, попри свою полохливість, жадібно накидаються на корм, намагаючись проковтнути побільше. Та, пригадайте, слина і секреції у них все одно виділяються рівномірно і недостатньо, щоб перетравити проковтнуте. Наслідки для господаря збиткові: корми перевитрачаються, кролі ростуть повільно, а гній, навпаки, надзвичайно багатий на корисні речовини, які тварини за такої схеми годівлі не можуть засвоїти.

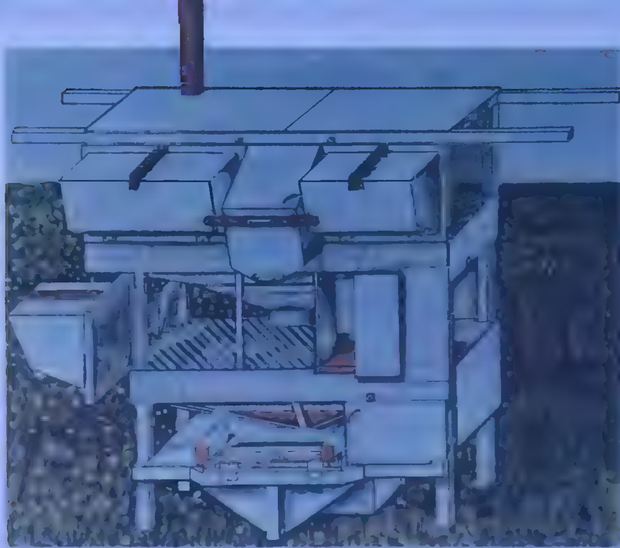
При необмеженій годівлі вуханів пожива сама просувається крізь кишечник із швидкістю, необхідною для її повного засвоєння. Тому весь час і жує — проштовхує корм кріль все новими порціями. І. М. Михайлов створив для необмеженої годівлі бункерну автоматичну годівницю. Раз на місяць до неї засипають 25 кг гранульованого комбікорму. Витрати такі: щодоби «ненажера»-кріль з'їдає 107 г комбікорму і 54 г сіна. На фермі Михайлова кріль живе від народження до реалізації (при середній масі 4,3 кг) приблизно 140 днів. За цей час встигає з'їсти лише 14 кг комбікорму. Сіно, звичайно, не враховується. Цікаво, що автогодівницю зроблено так, що в ній від комбікорму відсіюються борошнисті та сипкі частинки, що можуть забити кролю дихальні шляхи. Це, зокрема, як і легені, чи не найвразливіше місце вуханя. І тут підвела природа.

Дикі кролі — жителі теплих країв, де від спеки рятуються в норах, харчуючись переважно вночі. Новонароджені можуть загинути від переохолодження вже при температурі +12°С: адже з'являються на світ голими, сліпими, шерсть відростає на 5—7-й день. Тому в наших умовах кролиці плодоносять лише влітку, а решту часу їх доводиться тільки годувати й доглядати. Спроби змусити розмножуватися кролів у теплих приміщеннях були невдалими: тварини гинуть від хвороб, паразитів і, особливо, задухи, а саме утримання влітає в «копієчку». Дослідивши це, І. М. Михайлов відповів на ще одне «чому». Виявилося, що у кроля надто слабкі легені: важать вони 35 г, тоді як у зайця — півкілограма. Отже, у теплому, але закритому, приміщенні кролям не вистачає кисню, яким багате зимове повітря. До того ж, на морозі менше дошкуляють паразити. Висновок: кролям потрібне і тепло, і мороз.

Це і стало основою для винаходу клітки Михайлова, конструкція якої відповідає природній кролиній норі та багатьом специфічним інстинктам вуханів. І в суворі морози в них не припиняються окроли, оскільки винахідник придумав маточне гніздо з електропідігрівом. Практично це фанерний ящик, заввишки 24 см, з відкидною передньою кришкою, зверху наполовину прикритий дахом. Дно відповідає розміру побутової медичної електрогрілки ЕГ-1, яку згори з певним нахилом (щоб збігали у проріз нечистоти) накривають другим, бляшаним дном. На нього кладуть трохи сіна, стружок або тирси: за 10—15 днів до окролу вставляють у клітку так, щоб маточник був нижче рівня клітки на 9 см (у норі кролиця теж займає нижче, найтепліше місце). За два дні до окролу вмикають через трансформатор грілку на найнижчому температурному рівні, який підтримують, залежно від погодних умов, 5—18 днів. Приплід потрапляє на підстилку, кролиха своїм пухом зберігає тепло, що йде від грілки. Тому на власний обігрів кроленята енергії не витрачають, вона цілком йде на їх прискорений ріст — акселерацію.

Щодоби самці потрібно до 2 л води. Якщо давати холодну, то значна частка енергії організму піде на її підігрів. Врахувавши це, Михайлов виготовив автоматичну каністру-напувалку з підігрівом від кип'ятильника, підключеного до трансформатора.

За таких умов самки можуть досить часто давати потомство. Але на фермі Михайлова кожна з них має на рік три-чотири окроли, коли виживає увесь молодняк. Кожного з новонароджених самка годує молоком не 30—45 днів, як звичайно, а 80—90. Причиною такої тривалої годівлі є, на жаль, маловідомий науковий висновок, що «шлунково-кишковий тракт кроленяти остаточно формується лише у тримісячному

віці». Лактація самок досить щедра, на молоці їх молодняк росте набагато швидше. Господарю це вигідно — кожна кормова одиниця витрачається на кроленят через молоко матері, отже ростуть вони якнайкраще. А от місячні відлученці, крім того, що переживають стрес, ще нездатні засвоювати з корму потрібні речовини і тільки марнують його. Не відрізняють корисне й шкідливе в кормі. Звідси й збитки.

Сліпа людська жадоба здавна прагне побільше урвати від здатності кролів до частих окролів, ігноруючи саме лактаційні можливості. За способом Михайлова кролиця парується лише на 65—77-ий день після окролу. Відпочивши і зміцнівши, вона готова до чергової сукрільності.

Інші й умови для самців. Тримають їх у «персональній» клітці, одного на 30—40 кролиць, тоді як звичайно це співвідношення 1:6. Після парування кролицю переносять до її клітки, де протягом 100-денного періоду не турбують і не чіпають. До речі, на фермі Михайлова кролів намагаються не торкати руками, щоб не передавався їм сторонній дух, неприпустиме й обмацування самок пальцями для визначення вагітності, від чого бувають стреси, викидні або зародок розсмоктується. Не піднімають тут кролів і за вуха.

Лише на 2—3-ій день після окролу кролицю в кошику приносять до самця-«провокатора», того самого, якого забивають, якщо він не запліднює протягом кількох місяців. Але саме «провокатор» дуже корисний для ферми, оскільки заспокоює самок, у котрих після окролу пробуджується охота, від якої вони шаленіють і затоптують новонароджених.

У гнізді кроленята перебувають 20 перших днів, далі їх поміщають усією гніздовою статевою групою до певної клітки, не змішуючи з групами інших окролів. Вигодуваний молоком кролик-акселерат важить удвічі більше (4—5 кг), дає м'ясо, смачніше за телятину, і велику якісну шкурку найвищого сорту.

Акселераційний спосіб значно полегшує селекційну роботу, бо прискорює зміну поколінь: через п'ять місяців після парування кролиці покриваються її дочки від цього окролу, що важать від 4 до 5 кг. Причому на фермах Михайлова відбір спрямовано так, щоб викликати у кролиць осінню охоту, притуплену традиційним кролівництвом. Адже клітки Михайлова більше розраховані на зимове виведення вуханів. Досить важливою є надзвичайна гігієнічність кліток. Завдяки цьому усі страшні епідемії останніх років — міксоматоз, гемарагійна хвороба, кокцидіоз — обминули ферми Михайлова.

Клітка для кролів з автоматичними годівницями

Клітка двоповерхова, що дає змогу без додаткових вольєрів для відгодівлі вирощувати до реалізації (масою 4—5 кг) кожного з 10 кролів певного окролу. При цьому в клітці розміщуються два окроли різного віку та одна матка. Клітка автоматично очищається від гною, не смердить, отже і мухи не розводяться. Кролі в ній захищені від холодних вітрів з північного боку (для цього орієнтується), мають постійну поживу з автогодівниці (кріль поїдає мало, але часто) й підігріту в морози воду (це зменшує енерговитрати тварини).

Площа кожної клітки 1,4 квадратних метра. Складається вона з трьох частин: підставки, нижнього і верхнього ярусів. Чотири опори вирізаються з бруса. Горизонтальна рама є також опорою для інструментального ящика і невеликої будки для електрообладнання (трансформатор, електропідігрівачі). Шахти для скидання гною вирізають з листів ДВП, оббиваючи згори руберойдом чи іншим нержавіючим, морозостійким листовим матеріалом. Прямокутний отвір з'єднує шахту з герметичним бункером для гною, що вичищається через засувку. Для зручності догляду за верхнім ярусом є відкидні східці-ганочок. Взагалі, автор не радить брати матеріали гірші, але дешевші. Мініферма дає господарю вагомий прибуток, отож має служити довго і надійно.

Нижній ярус спирається на підставку чотирма стойками, з'єднаними силовими дошками (20×100 мм). На них, а також на планки-опори годівниці та віконця шахти для гною через кожні 20 мм настеляють рейки підлоги перерізом 20×45 мм. Верхня площина їх, на якій лежатиме кролик, на 2—3 мм ширша за нижню.

Утепленою перегородкою з лазом, що перекривається заслінкою, ярус поділяється на два відсіки: гніздове відділення і вигульне. Гніздове водночас є сховищем і місцем зручного для відлову кролів. Підлога його суцільна, розміщена на 9 см нижче рівня рейкового настилу ярусу. Стіни гнізда фанерні утеплені. Ящик-маточник вставляють сюди через відкидну (західну) стінку на петлях з упором, що перетворює її на поличку для догляду за приплодом.

У вигульному відділенні рейки підлоги набивають не паралельно стінам, а під кутом 45° (з північного сходу на південний захід), щоб наляканий кріль, що завше лежить вздовж стіни, схопившись не поламав лапи. Для захисту від гризунів рейки знизу оббивають сталевими стрічками.

На задній (північній) стіні вигулу, впритул до гніздового відділення, стоїть напувалка-автомат: емальована миска, до якої горловинами перевернуто дві 5-літрові каністри, в пробках яких прорізано квадратні односантиметрові отвори для витоку води. Розміри відсіку залежать від габаритів каністр. Дверцята — фанерні, від кролів напувалки захищені тонким металевим листом (гризуни легко жують поліетилен). Для підігріву води до тильної частини

миски вкладається електронагрівач-тильник, що отримує знижену напругу від трансформатора.

Поруч з напувалками — годівниця для гранульованого корму. Її нижній кінець входить у вікно між рейками, під якими є ковет для висівок з комбікорму, що просіюються також всередині бункера крізь похилу сітку. Таким чином запобігають втраті корму. Трьох віконець годівниці досить для 12 кролів. Сіно і трава — лише грубі добавки, для яких у нижньому та верхньому ярусах є дверцята-ясла з великокомірчастої сітки.

Клітку зорієнтовано за сторонами світу. Північний бік захищений від вітрів, східний нижнього ярусу — зварена сітка з отворами не менше 25 мм. На південному боці є вікно відкидної годівниці для коренеплодів.

На південному, передньому боці підлоги нижнього ярусу є отвір (200×200 мм) для конуса верхньої шахти-гнізда, яка трохи виходить за габарити, оскільки верхній ярус довший за нижній на 25 см. Конфігурація дашка-шахти подібна стелі нори дикого кроля (особливо в ділянці лазу до маточника), що заспокійливо діє на тваринок.

Верхній ярус може мати два варіанти: основний для відсадки молодняка та допоміжний, з маточником. Він нижчий за висотою, але довший. Тому до верхнього маточного ярусу треба садовити наймолочніших кролиць, здатних вигодувати великі окроли. Верхнє гніздове відділення обслуговується з відкидних сходинок, дверцята до нього — з північного боку. Силові дошки рами ярусу меншого перерізу (20×80 мм), а рейкова підлога набивається в іншому напрямку — перпендикулярно рейкам нижнього ярусу, чим досягається додаткова міцність. Кожна з двох верхніх секцій має годівницю для комбікорму і ясла-двері для сіна. Напувалки і комбігодівниця правлять тут перегородкою. Передні (південні) двері відсадкового ярусу — сітка, натягнута на рами. Дах фанерний, вкритий руберойдом.

Зверніть увагу й на таку «дрібницю», як вентиляційна труба. Робити її треба акуратно, без щілин, фарбувати у чорний або червоний колір. Як і герметичні дверцята піддонів для гною, труба припасовується ретельно. Вона сприятиме подачі кисню та відведенню запаху сечі самців, який на другий день після окролу може роздратувати кролицю так, що у пошуках самця вона затопче новонароджених. Багато аматорів не зважає на це, зазнає збитків, розчаровується. Ось чому автор ще раз радить не спрощувати його конструкцію, розраховану на інтенсивне вирощування.

М. ТАРАНЧЕНКО

Служба взаємодопомоги

На сторінці густо, а в аптеці — пусто

Придбав я книги з вирощування овочів, зокрема, «Советы огородникам» В. Д. Давидова, довідник «Настольная книга овощевода», «Овощные культуры под пленкой». Можливо все, що у цих книгах написано, правда, я ще не дуже розібрався, але деякі розбіжності вже встиг помітити. Та не це тривожить. Засмучує те, що в аптеках і магазинах немає тих мікроелементів і стимуляторів росту, які рекомендують автори цих книг. Немає і приладів, що мене зацікавили. В аптеці я купив тільки сік алое, борну кислоту і перманганат калію. А де ж славнозвісний гетероауксин, який, як написано, найдоступніший і має велику перевагу перед іншими стимуляторами? Де дістати термометр для вимірювання температури грунту, прилад для вимірювання вологості повітря чи магнітофор, що збільшує урожай овочів на 15—20%?

Ю. Г. ФЕДІН,
Черкаська обл., Черкаський р-н,
с. Білозір'я

Хочу придбати за домовленістю комплект журналів «Дім, сад, город» і «Сільські обрії» за 1989 р. і № 1—3 за 1990 р.

А. П. Седлявічус,
*234230, Литовська РСР,
м. Кайшядорис,
вул. Жасла, 13*

Колись люди використовували природні холодильники-льодовні. Як їх зробити?

П. Д. Чорнобай,
*257006, м. Черкаси,
вул. Шевченка, 411, кв. 57*

Мої діти дуже люблять «саморобні» вафлі, які продають на базарах. Хто знає, як їх робити, опишіть рецепт їх виготовлення.

Г. П. Лук'яник,
*265226, Ровенська обл. Ровенський р-н,
с. Шубків, вул. Ватутіна, 33*

Дуже хотілося б зробити флюгер для визначення напряму вітру. Хто знає — надішліть ескіз, будемо вдячні.

Р. Є. Піщевська,
м. Дніпропетровськ, вул. Кіровоградська, 210

Якраз зараз споруджуємо будинок і хотілося б оздобити його дерев'яними візерунками, мереживами (під дахом, біля вікон тощо). Звертаюсь до майстрів цієї справи, поділіться своїм досвідом, опишіть детально, яке дерево потрібне, який інструмент, як ним користуватись тощо.

А. Я. Дрозд,
м. Київ

Вирощую топінамбур, але не знаю рецептів приготування страв з його бульб. Зокрема, з якими продуктами харчування можна його змішувати, як зберігати, варити, запікати, якими жирами заправляти тощо?

Т. П. Яковлева,
252154, м. Київ, бульв. Давидова, 4, кв. 95

Щоб під час поливу вода розпилювалася, треба щільно вставити у шланг звичайне свердло і кінець його обламати. Вода під тиском буде розпилюватись.

П. Дяченко,
*292220, Львівська обл.,
м. Сокаль, вул. Н. Магістральна, 29—44*

Яке господарство без чоловіка?

Мені 52 роки, працюю в селі вчителькою, дуже люблю землю, природу, всяку живність. Хотіла б створити сімейний хутір або мініферму, але яке ж господарство без хазяїна? Може відгукнеться чоловік, віком 50—60 років, який хоче жити серед степу, в селі, де і левада, і ставок, і земля хороша, вміє і має бажання господарювати.

Напишіть у редакцію «ДСГ», а вони перешлють мені.

Н. М.,
Дніпропетровська область

Пропоную...

...малину Нагрда, Кумберленд, смородину чорну (живці) Алтайська десертна, Сіянець голубки, Голландська (червона) та ін.; великоквіткові хризантеми (7 сортів), півники (10), гладіолуси (40); цибулини сортових тюльпанів, нарцисів, фритилярії імператорської, крокусів, мускарі, лілій та великий вибір інших квітів.

В. О. Крат,
315075, Полтавська обл., Гадяцький р-н, с. Лютенька

...насіння помідорів Де-Барао, Хурма, Лимон-ліана, Гігант-10, Москвич, Марсель, Мікадо (всього 30 сортів), огірків (5 сортів), суницю ремонтантну сорту Ада, гібрид суниці з малиною (вуса).

Н. М. Костенко,
245440, Сумська обл., м. Лебедин, вул. Щербакова, 61

..насіння дев'ясилу, борщівника Сосновського, мальви, сільфії, фізаліса овочевого, вишні кубинської кімнатної, Іван-чаю.

О. В. Лютик,
275500, Чернівецька обл., смт. Глибоке, вул. Першотравнева, 20, кв. 2

...розсаду суниці садової перспективних вітчизняних та зарубіжних сортів Нида (Білорусія), Львівська рання (нової селекції), Дукат, Кама та ін.

Р. Є. Шкляр,
263026, м. Луцьк, вул. Гордіюк, 45/32

...насіння та одно-, дво-трирічні сіянці деревоподібної півонії.

Н. К. Черемська,
312640, Харківська обл., м. Куп'янськ, вул. Харківська, 65

...садивний матеріал стахіса, топінамбура, чуфи, картоплі, ремонтантної малини; насіння рідкісних овочевих культур. На прохання надсилаю повні каталоги.

В. А. Рибченко,
256316, Київська обл., Бориспільський р-н, с. Сеньківка

...маточники великоквіткових сучасних 85 сортів хризантем вітчизняної та зарубіжної селекції. Строк реалізації серпень-листопад.

В. М. Копач,
329600, Миколаївська обл., м. Вознесенськ, вул. Щорса, 31

...насіння гарбузів голозерного та ін., цуккіні, квасолі спаржевої та ін.

С. Л. Васильєв,
332414, Запорізька обл., Приморський р-н, с. Лозанівка

...насіння помідорів Де-Барао, Волове серце, Виноградні, Перцеподібні (червоні і жовті), Білий налив, картоплю Роза (рання), Синьоглазка, озимий часник.

Г. Д. Моцна,
288064, Вінницька обл., Шаргородський р-н, с. Політанки

...садивний матеріал гладіолусів 50 сортів.

О. А. Шевченко,
315690, Полтавська обл., смт. Решетилівка, вул. Комсомольська, 55/2

...суміш дітки і бульбоцибулини гібридних гладіолусів різних сортів і кольорів.

М. В. Ковальчук,
263020, м. Луцьк, просп. Енгельса, аб/скринька, 61

...садивний матеріал гладіолусів 70 сортів зарубіжної і вітчизняної селекції.

Ю. І. Германчук,
265640, Ровенська обл., м. Здолбунів, 2, вул. Дружби, 45

...садивний матеріал помідорів ранніх, високоврожайних Союз І, Китайські, Зубр, Король ранній, Темп та ін.; високорослих помідорів Кран-Принц, Де-Барао, Аркашин, Лимон, Сонечко, Космонавт Волков, Чудо світу, Деревоподібні та ін.; кімнатних огірків Ритова, Зозуля; кімнатних помідорів Крайова, Берлінські, Цифомандри; кабачків цуккіні; огірків для відкритого грунту вітчизняної та зарубіжної селекції, червоноголової капусти, цибулин тюльпанів для вигонки до 8 Березня та гіппеаструм, суниці Лорд та ремонтантної і різних квітів.

А. М. Вакуленко,
322937, Дніпропетровська обл., Нікопольський р-н, с. Придніпровськ, вул. Кузнецька, 16

...насіння помідорів Агата, Лимон-ліана, Хурма, Чудо ринку та ін.; цуккіні, бами, бобів, квасолі спаржевої, чини, сої, люфи, фізаліса, гірчиці, чабера, бораго, топінамбура, стахіса, квітів.

М. З. Гулак,
323271, Дніпропетровська обл., Покровський р-н, с. Маломихайлівка, вул. Жданова, 44

...кущі дев'ясилу, живокосту лікарського, любистку, хмелю, малини (двічі плодоносить), хризантем вишневих.

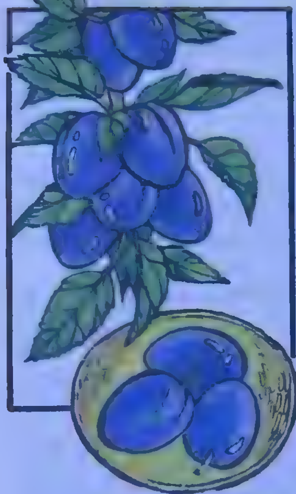
П. І. Березовчук,
255775, Київська обл., Бородянський р-н, с. Луб'янка, вул. Чкалова

Пропонуємо

...племінний молодняк ондатри з серпня по січень. Ціна за пару — 150—200 крб. залежно від віку та строку реалізації. На місці надаємо змістовну консультацію, при дотриманні якої кількість приплоду від сім'ї за сезон — 10—30 голів.

Кооператив «ПУШНИНА», 281501, Хмельницька обл., м. Красилів-1, а/с № 1

ки при швидкому нагріванні з них починає витікати сік. Кожний раз після перерви температуру в сушарці підвищують. Можна сушити безперервно, якщо починати завантажувати сушарку з верхніх ярусів, поступово переставляючи сита на нижні яруси, де температура підтримується на рівні 75°. Сливи на ситах періодично оглядають і перемішують. У сонячну погоду сливи можна підв'ялювати на повітрі, а потім досушувати в сушарці.

Штучне сушіння слив залежно від сортів і розмірів плодів триває близько двох діб. Під час сушіння на сонці сита на ніч забирають під навіс. Протягом сушіння час від часу плоди перевертають. Добре висушений чорнослив повинен бути еластичним, м'яким і не виділяти сік при

Як приготувати чорнослив і які сорти для цього придатні?

О. П. Бойко,
м. Херсон

Чорнослив

Сушені сливи називають ще чорносливом. Найкраще для приготування чорносливу підходять такі сорти слив, як Угорка італійська, Угорка домашня, Угорка ажанська, Ізюм-ерик. Непридатні сливи світлих сортів або з крихкою м'якоттю при достиганні.

Великі сливи можна сушити половинками. Цілі, щоб пришвидшити сушіння, кладуть у киплячий 1—1,5%-ний розчин питної соди (100—150 г соди на 10 л води) на 5—20 сек. Потім відразу промивають холодною водою. Концентрацію содового розчину і тривалість занурення у нього потрібно встановлювати на невеликій кількості плодів шляхом випробування. Правильно оброблені сливи повинні мати дрібну, ледве помітну сітку тріщинок на всій поверхні шкірочки. Якщо утворюються великі тріщини або шкірочка злазить, треба розбавити розчин або зменшити тривалість занурення. Можна бланшувати плоди просто в гарячій (85—90°C) або киплячій воді протягом 1—2 хв, а потім промити в холодній.

Розкладають сливи в один шар, не дуже щільно, зрізом догори. Сушити починають при температурі 45°, через 3—4 год її підвищують до 60°, а потім і до 75—80°. Щоб одержати продукт високої якості, рекомендується два-три рази в процесі сушіння робити перерви на 4—5 годин, охолоджуючи плоди на повітрі, оскільнатискуванні (вологість не більше 25%), мати чорний, глянсуватий колір (другий сорт — бурувато-коричневий). Щоб одержати 1 кг чорносливу, треба 4,3 кг свіжих слив

А от як сушать сливи в Чехословаччині. Відібрані плоди миють, частинами в цідилці чи дротяному кошику занурюють на 15—20 сек у киплячу підкислену лимонною кислотою воду (1 чайна ложечка на 1 л води), виймають і всипають у холодну воду. Коли сливи охолонуть, виймають з води, дають стекти їй; висушують у чистому рушнику; потім сушать у духовці чи сушарці спочатку при низькій температурі (приблизно 40°C) доти, поки шкірочка не зморщиться. Це триває десь 4—5 год, після чого сливи виймають і залишають поступово охолоджуватись і вбирати вологу з повітря (приблизно 5 год.) Далі їх перевертають, сушать 5 год при 70°C, виймають, перевертають і знову залишають на 5 год охолоджуватись. Потім знову сушать при 70°C, а досушують при нижчій температурі. Сушіння триває годин 18 (залежно від стиглості слив).

Висушені сливи мають бути пружними, але не твердими чи водянистими, при стисканні не повинні тріскатись і пускати сік. Висушені сливи розкласти на папері в один шар, через два дні упакувати і покласти на зберігання в прохолодне місце.

З 1 кг свіжих слив виходить 250—300 г сушених.

Висушену продукцію (не лише сливи, а й інші фрукти і ягоди) треба витримати тиждень-два в ящику або іншій тарі для вирівнювання вологи. Якщо за цей час на сушні з'явиться плісінь, то продукт не досушили. В такому разі його треба сортувати і досушувати. Не плутайте плісінь з сіруватим нальотом, який інколи з'являється і складається з кристаликів цукру.

Тримати сушню можна в дерев'яних ящиках, фанерних, картонних коробках, упакованими у пергаментний папір або поліетиленові пакети.

Зберігати сушені продукти треба в сухому прохолодному місці. Відволожені плоди втрачають свої властивості і пліснявіють. Для запобігання пліснявінню і появі комах через деякий час продукцію треба прогріти в сушарці, духовці або печі при 60°C протягом 30 хв.

Якщо бажаєте зберегти сливи пружними на більш тривалий час, можете їх стерилізувати. Після сушіння покладіть сливи у киплячий цукровий розчин (1 кг цукру на 1 л води), доведіть до кипіння і варіть 5 хвилин. Потім зніміть з вогню і залиште на 24 години, щоб плоди просолодились. Потім знову доведіть до кипіння, зніміть з вогню, вийміть плоди з розчину, після чого, як з них стече трохи рідини, щільно укладіть сливи в банки, поставте банки в каструлю з теплою водою, доведіть температуру води до 90°C і стерилізуйте 40 хв.

Секрети кухні тітки Насті

Пшоняник з чорносливом

200 г пшона, півтора літра молока, 60 г масла, 100 г цукру, сіль, 250 г чорносливу, на заливку 2 яєць і склянка молока, жир на змащення дека, цукор-пудра, ванільний цукор.

Перебране пшоно обпарити двічі киплячою водою, після того як вода стече, вкинути його у кипляче молоко, додати сіль і шматочок масла і, постійно помішуючи, зварити густу кашу. За кілька хвилин до кінця варіння додати цукор, масло, що залишилось. Потім на змащене жиром деко тонким шаром викласти кашу, на неї трохи відвареного і очищеного від кісточок чорносливу, потім знову шар каші, що залишилась. Все це залити збитими в молоці яйцями і запекти в духовці чи печі. Перед тим, як подати страву на стіл, посипати цукром-пудрою і ванільним цукром.

Чорнослив з вершками

Для приготування цієї смачної страви необхідно: кілограм чорносливу і півлітра свіжих вершків, склянку цукру, чарочку лікеру, ягоди з варення. Якщо збираєтесь приготувати чорнослив з вершками, то слід завчасно (днів за 2—3) його відварити у воді з цукром. Води беруть стільки, щоб сухий чорнослив потонув, і залишилося її зверху сантиметрів два-три; цукру кладуть 5 столових ложок. Поки чорнослив вариться, у воду на 2—3 хвилини кладуть лавровий листок чи гвоздику. Відварений чорнослив бубнявіє. Холодним його кладуть у чашки, наливають у них по ложці лікеру, додають трохи сиропу від чорносливу. Зверху накладають гіркою збиті з цукром вершки. На них можна покласти ще й червоні ягоди з варення чи компоту.

Чорнослив у молоці

Це дуже простий рецепт. Необхідно тільки 100 г чорносливу, 20 г цукру, 150 г молока.

Чорнослив промивають, замочують у теплому цукровому сиропі і дають настоятися 1 годину. Набубнявілий чорнослив викладають в металеву посудину, заливають кип'яченим молоком, ставлять у нагріту духовку і тримають там до утворення пінки. Подавати страву на стіл можна як гарячою, так і холодною.

Чорнослив з сиром

Якщо хочуть приготувати цю страву для десерта на сім'ю з 4 чоловік, то треба 500 г чорносливу, 150 г жирного сиру, 1 яйце, 1 столова ложка цукру, 50 г сметани, 2 столові ложки топленого масла. Готують так. Чорнослив ретельно миють, заливають невеликою кількістю води і в закритому посуді ставлять для набубнявіння. Після цього з нього виймають кісточки. Сир змішують з яйцем. Чорнослив наповнюють сирною начинкою, кладуть на сковорідку, заливають сметаною і запікають. Перед тим як подати на стіл, поливають розтопленим маслом. Окремо ставлять сметану.

Чорнослив з горіхами

Для цієї страви рекомендується така пропорція компонентів: 120 г чорносливу, 60 г горіхів, 300 г вершків або сметани, 50 г цукру, 50 г шоколаду. Великий чорнослив проварюють і виймають кісточки, після чого його наповнюють підсушеними горіхами. Кладуть готову масу на дно посуду і поливають збитими з цукром вершками. Прикрашують розтопленим на водяній бані шоколадом. Зробити це можна, видавлюючи його з паперового ріжка.

Сушильні шафи

Фрукти, ягоди, гриби можна сушити у сушильних шафах (рис. 1 і 2). Висушені у цих шафах сливи, абрикоси, груші дуже смачні і апетитні на вигляд.

Сушильні шафи необхідно розміщувати на незатіненому місці. Шафу (рис. 1) виготовляють з листового металу. Каркас — із рейок або металевих кутників. Зовні шафу фарбують чорною фарбою. Угорі і внизу шафи вентиляційні отвори 3 забрані густою сіткою. Тут же слід передбачити заслінки для регулювання потоку повітря.

Двері 2 повинні зачинятися щільно, щоб у шафу не могли проникнути мухи, оси та інші комахи.

Всередині шафи до бокових брусків 5 кріплять планки 6 для розміщення на них дек, рамок з сітками або рамок із набитими по боках цвяхами, до яких кріплять нитки з нанизаними на них нарізаними яблуками, грушами, грибами.

У хмарну і дощову погоду, а також вночі для інтенсивного сушіння на дно шафи ставлять електроплитку 7, бажано з три- або чотирикратним регулятором потужності (у цьому випадку шафа повинна бути надійно заземлена, а проводка виконана із дотриманням існуючих правил безпеки).

Ті, хто має у дворі піч для приготування страв, можуть використати її для сушіння фруктів. Для цього потрібно зробити шафу (рис. 2) такої ж конструкції, як і попередня. Але вона може бути виконана і з дощок.

Вгорі плити потрібно покласти ряд цеглин 15, на які буде опиратися шафа опорними брусками 16. На плиту 14 також можна покласти кілька цеглин для підвищення теплоємності.

П. С. СІРЕНКО
м. Київ

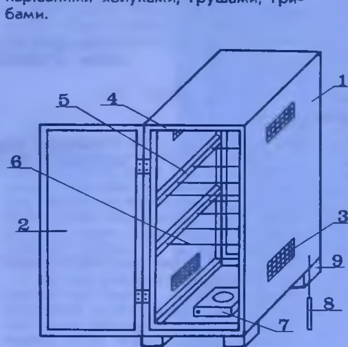

РИС. 1

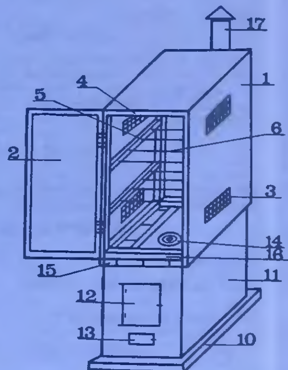

РИС. 2

1 — шафа; 2 — двері шафи; 3 — вентиляція; 4 — каркас; 5 — бокові бруски; 6 — планки; 7 — електроплитка; 8 — заземлення; 9 — підставка під шафу; 10 — фундамент; 11 — піч; 12 — топка; 13 — піддувало; 14 — плита; 15 — ряд цегли; 16 — упорні бруски; 17 — димар.

Дім сад город 8 1990

У номері:

«Дом, сад, огород» (на украинском языке)

Ежемесячное приложение к журналу Государственного агропромышленного комитета Украинской ССР «Сельские горизонты»

№ 8 август, 1990 г.
Издается с 1989 г.
Киев издательство «Урожай»
Адрес редакции: 252054, Киев-54, ул. Павловская, 11-г, тел. 216-05-40
Ордена Ленина комбинат печати издательства «Радянська Україна» 252047, Киев-47, проспект Победы, 50.

Здано до набору 15.06.90. Підписано до друку 19.07.90. Формат 60Х90¹/₈. Папір офсетний № 1. Офсетний друк. 2,5 умовн. друк. арк. 12 умовн. фарб. відб. 3,6 обл.-вид. арк. Тираж 300200 прим. Зам. 0144.
Ціна 40 к.

Адреса редакції: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, тел. 216-05-40.
Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Текст набрано з застосуванням вітчизняного фотонабірного комплексу «Каскад»

Пропоную...

...садивний матеріал аралії манжурської (пророщені кореневища), родіоли рожевої (дво-трирічні корені), левзеї сафлоровидної (мараловий корінь одно-дворічний), бріонії білої (адамів корінь однорічний), валеріани лікарської (однодворічні кореневища), вишні повстистої (однорічної), тюльпанів Форготтен Дрімз та Еріх Ховсью, звіробою звичайного (одно-дворічні кореневища). Строк реалізації — осінь 1990р., весна 1991 р.

А. М. Попов,
255500, Київська обл.,
м. Вишневе, вул. Калініна,
40-в, кв. 8

...саджанці вишні повстистої, смородини, винограду Ізабелла рожева, клематисів та цибулини гладіолусів.

В. В. Ганжа,
258660, Черкаська обл.,
смт. Лисянка, пров. Шевченка, 9

...насіння 30 сортів високодекоративних махрових айстр, фізаліса мексіканського, суничного; целозії гребінчастої. Ціна 1 пакета незалежно від сорту та виду 1 крб.

О. А. Дяченко,
329060, Миколаївська обл.,
м. Баштанка, вул. Свердлова, 6

...садивний матеріал великоквіткових хризантем для звичайної та керованої культури.

С. П. Стеценко,
332830, Запорізька обл.,
м. Гуляйполе, вул. Леніна, 64, кв. 15

...садивний матеріал валер'яни лікарської, м'яти перцевої та холодної, дев'ясилу, петрушки, топінамбуру.

В. О. Лєбедєв,
255400, Київська обл.,
м. Обухів, вул. Буканова, 4

До уваги власників сімейних (орендних) ферм (50—100 голів великої рогатої худоби або 150—300 свиней) і присадибних господарств (1—3 корови, 2—5 свиней, птиця), які проживають у Київській, Житомирській та Чернігівській областях.

УкрНДІагропроект розробляє установку, яка вироблятиме біогаз (як джерело енергії) з відходів тваринництва малих господарств. Хто бажає розмістити на період випробувань у своїх господарствах дослідні зразки установок, які після випробувань перейдуть у власність господарств, просимо за довідками звертатися за адресою: ***252601, м. Київ, 601, МСП, Солом'янська площа, 2, з позначкою «Біогаз», тел. 276-13-65.***

Вересень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

На городі

Збирають помідори, перець, баклажани до настання перших осінніх приморозків. Заготовляють насіння. Очищають парники від землі та гною. Ділянки, що звільнилися після збирання овочів, перекопують (попередньо вносять органічні добрива та компост).

У кінці місяця рослини цвітної капусти викопують з відкритого грунту і прикопують у грунт теплиці або парника для дорощування. Для цього придатні рослини, що мають добре розвинуту розетку листків, а діаметр головки, що зав'язалася, не менший 5 см.

Щоб продовжити використання свіжої зелені селери, петрушки, частину рослини викопують разом із зеленню і прикопують у грунт або на стелажі в теплицях. Можна частину рослин петрушки і пастернаку (для весняної реалізації) залишити зимувати в грунті. Коли настануть холоди, листя обрізають, розпушують навколо рослин грунт і засипають ним зверху і з боків грядки (можна використати для цього сухий торф або тирсу) з коренеплодами на 8—10 см.

У досвідченого овочівника у вересні частина рам зайнята редисом. Щоб коренеплоди були великі, соковиті, його поливають регулярно і рівномірно (через день-два), витрачаючи приблизно одну лійку води під раму.

У зимовій теплиці продовжують догляд за помідорами та починають збирати плоди. Якщо ж їх вирощують у парниках (високорослі сорти), на рослинах буває багато несформованих плодів. Як тільки ночі стануть холодними, рослини відв'язують від кілків, обережно вкладають на землю, а парник на ніч вкривають рамами. Вдень у теплу погоду рами ставлять на стояки для провітрювання рослин, бланжові плоди знімають і закладають на дозарювання.

Восени можна заготовити для наступної вигонки ревінь, спаржу, щавель, цикорний салат-вітлуф і, звичайно ж, цибулю-ріпку.

Багаторічні види цибулі-слизун, батун, шнітт, викопані кущем (корені та зелень), як правило, прикопують не в теплицях, а в ящиках у коридорі.

До вигонки приступають залежно від району вирощування з кінця вересня по грудень. Рівень, спаржу, цикорний салат виганяють у темряві, а щавель, петрушку, селеру і цибулю — на світлі.

Висаджують бульбочки і зубки стрілкуючих сортів часнику. Солять і маринують огірки й помідори. Сушать і засолюють для зимового споживання пряну зелень.

У саду

Закінчують збирання плодів літніх і осінніх сортів яблуні та груші. Плоди зимових сортів потребують тривалішого перебування на дереві для повного дозрівання і красивого забарвлення, а також для збільшення вмісту в них цукру (тоді вони краще зберігаються). Тому плоди зимових сортів залишають на дереві до початку жовтня. У вересні збирають урожай слив пізніх сортів.

У цю пору у всіх плодових відбувається другий ріст коренів, тому їх необхідно підживити калійними, фосфорними і органічними добривами. Якщо у серпні-вересні було мало опадів, необхідно провести одно-триразовий полив.

Тим, хто планує посадити восени плодові дерева, потрібно спланувати ділянку, викопати і заправити добривами ями (за два-три тижні до садіння), подбати про воду для поливу, інвентар, мульчу, кілочки. В міру появи шкідників їх необхідно знищувати у міжряддях та в рядах.

З високоурожайних сортових кущів чорної смородини та агрусу зрізають пагони на живці (з дво-чотирирічних гілок) і не пізніше початку жовтня висаджують у добре підготовлений грунт. Заготовлені восени живці можна висадити рано навесні. Взимку їх зберігають у підвалі у вологому піску або в снігу.

Вересень — гаряча пора для тих, хто захоплюється декоративними чагарниками. Саме у цей період їх найкраще пересаджувати. Кущі бажано викопувати з грудкою землі. Ями готують завчасно, глибиною 0,6 м, діаметром 0,6 м. Дно розпушують на глибину не менше 10 см. Якщо є необхідність привозити садивний матеріал здалеку, запасіться в дорогу мішковиною або плівкою, адже дуже важливо не пересушити у рослин корені під час транспортування.

Висаджують цибулинні: тюльпани, гіацинти, нарциси на клумбах, рабатках, альпійській гірці, на газоні під деревами з південного боку. Навколо клематисів розпушують грунт, прополюють бур'яни, і, якщо необхідно, поливають. Великі кущі викопують, ділять, висаджують у підготовлені ями, заглиблюючи стебла на 5—7 см.

Ферма у вересні

Почалося збирання городніх культур. Оскільки всю гичку від коренеплодів тварини не поїдають, її, щоб не погнила, складають у невеликі купки на траві або між грядками і накривають вологою мішковиною. Ґичка при цьому довго не в'яне і залишається їстівною для худоби. Дехто сушить і взимку згодовує свиням та птиці в мішанках.

Щоб різниця в годівлі тварин між літнім та осінньо-зимовим періодом була незначною, поголів'я підгодовують соковитими кормами, відходами городини, привчають до грубого корму — сіна, соломи, сушених віників.

Велика рогата худоба все менше перебуває на пасовищі і більше потребує підгодівлі в стійлі. Треба пам'ятати, що поїдання тваринами в значній кількості соковитого і солодкого листя, що залишилося на полі після збирання капусти, може призвести до здуття шлунка корови. Якщо передбачається випасати її на такому полі, вранці тварин підгодовують сіном. Бичкам на нагулі або відгодівлі дають досхочу зеленої маси і в деяких випадках більше нічим не підгодовують. Але цього недостатньо, щоб тварини швидко набирали масу і міцніли. Тому на початку осені важливо підгодовувати бичків плющеним ячменем або вівсом, кукурудзяним зерном.

Кози і вівці витримують перехідний період так само нелегко, як і велика рогата худоба. І те, що стосується останньої, слід враховувати і для них. Якщо планують одержати приплід у березні, то у вересні маток осіменяють. Господарі, що мають не одну, а кілька дійних кіз, парують їх в різні строки, щоб мати молоко цілорічно. Овець продовжують осіменяти, щоб одержати приплід у лютому-березні, який разом з матками вийде на весняне пасовище, у двомісячному віці.

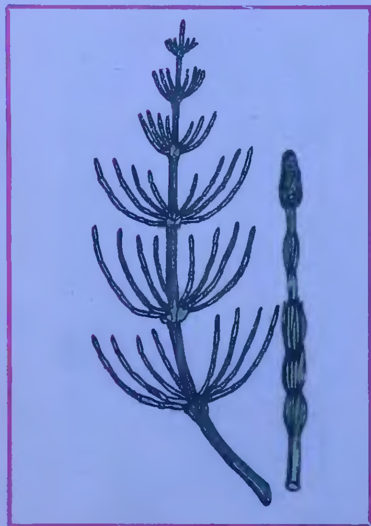
Свині на відгодівлі у віці шість-сім місяців і масою до 100 кг, незабаром будуть готові до забою. Аматори вважають за доцільне відгодовувати тварин до 110—120 кг, коли в основному наростає м'ясо і відгодівля обходиться недорого.

Цілющі властивості трав здавна відомі людям

Протягом літа можна збирати лікарські трави, зокрема чистотіл, золототисячник, сухоцвіт болотяний, польовий хвощ тощо.

Нагадуємо: збирати рослини треба по-господарському, не завдаючи шкоди природі.

Про регіони і місця збору можна довідатись на заготівельних пунктах споживчої кооперації.

УКООПРЕКЛАМА

ISSN 0235-0368 Дім, сад, город. 1990. № 8. 1—16.